

*Προστατευόμενη Περιοχή Καρπάθου - Σαρίας
ένας ανεκτίμητος θησαυρός*



**ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΚΑΡΠΑΘΟΥ-ΣΑΡΙΑΣ**

*Προστατευόμενη Περιοχή
Καρπάθου Σαρίας
ένας ανεκτίμητος θησαυρός*

*Προστατευόμενη Περιοχή
Καρπάθου Σαρίας
ένας ανεκτίμητος θησαυρός*

© Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου Σαρίας

Ανάδοχος έργου: Ένωση εταιρειών AGENDA - IFORCE A.E.

Επιμέλεια κειμένων: Ανδρέας Τσιλίρας

Επιστημονικός σύμβουλος: Γιάννης Λεμέσιος

Εικόνες και κείμενα λαογραφίας αντλήθηκαν από την έκδοση
«Όλυμπος και Διαφάνι Καρπάθου».

Η διόρθωση κειμένων έγινε από την
κα Χριστίνα Κονταξή, και την κα Βικτωρία Πακάκη.

Παραγωγή: Typorama (www.typorama.gr)

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	7
Σκοπός της έκδοσης	9
Ο Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου Σαρίας	11
2. Ιστορική Αναδρομή – Πολιτισμός	25
3. Περιοχή Οικοανάπτυξης Καρπάθου Σαρίας	81
Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά	90
Γεωλογία – υδρολογία	91
Ζώνες προστασίας	95
4. Χλωρίδα	107
Οικότοποι προστατευόμενης περιοχής	109
Κοινά, σπάνια και ενδημικά φυτά	119
5. Πανίδα προστατευόμενης περιοχής	133
Φώκια <i>Monachus monachus</i>	135
Χερσαία και Θαλάσσια Ασπόνδυλα	151
Σπηλαιοπανίδα	155
Αμφίβια	159
Ερπετά	163
Ορνιθοπανίδα	164
6. Οικοτουριστικός Προορισμός	171
Πεζοπορικές διαδρομές	173
7. Παράρτημα στα Αγγλικά / Appendix in English	203
8. Έγχρωμο Παράρτημα	215



Εισαγωγή





Σκοπός της έκδοσης

Το βιβλίο «Προστατευόμενη Περιοχή Καρπάθου Σαρίας – ένας ανεκτίμητος θησαυρός» αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια συγκέντρωσης σε μία έκδοση όλων των πληροφοριών για την προστατευόμενη περιοχή Καρπάθου – Σαρίας, οι οποίες αποδεικνύουν τη μοναδικότητά της και εξηγούν τους λόγους για τους οποίους θεωρείται ως ένας μοναδικός θησαυρός μεγάλης περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας.

Είναι επιπλέον, απόδειξη της σπουδαίας δουλειάς που γίνεται από το Φορέα Διαχείρισης Καρπάθου Σαρίας, στους τομείς της επιστημονικής έρευνας, της ανάδειξης της περιοχής, της ευαισθητοποίησης κατοίκων και επισκεπτών, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της διασφάλισης της προστασίας της.

Στα περιεχόμενα του βιβλίου θα ταξιδέψετε, μέσα από δεκάδες φωτογραφίες, χάρτες και κείμενα, στο πλούσιο πολιτιστικό υπόβαθρο και στην ιστορία της περιοχής, στον πλούτο της χλωρίδας και της πανίδας της, στα μονοπάτια και στα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά της χαρακτηριστικά.

Παράλληλα θα ενημερωθείτε για την ταυτότητα, τους σκοπούς και τις δραστηριότητες του Φορέα Διαχείρισης, το νομικό πλαίσιο προστασίας της περιοχής, ενώ θα βρείτε όλες τις απαραίτητες πηγές πληροφόρησης που χρειάζεται κάποιος για να προετοιμάσει την επίσκεψή του στην Κάρπαθο και τη Σαρία ή απλώς για να αναζητήσει περισσότερα στοιχεία.

Η έκδοση χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ελληνικό κράτος μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον του Γ' ΚΠΣ (2000 – 2006) και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΕΣΠΑ (2007 – 2013).



ΜΟΜΗ
Β. Κάρπαθος - Σαρία
N. Karpathos - Saria

Η ΜΟΜΗ

Εσωτερικό του κέντρου ενημέρωσης στο Διαφάνι
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.

Ο Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου – Σαρίας

Ίδρυση

Ο Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου – Σαρίας ιδρύθηκε το 2002 και έχει ως έδρα τον παραδοσιακό οικισμό της Ολύμπου. Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 125914/1553 συστήθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα Διαχείρισης, το οποίο απαρτίζεται από 9 μέλη, εκπροσώπους της Κεντρικής και Περιφερειακής Διοίκησης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και Μη Κυβερνητικών Περιβαλλοντικών Οργανώσεων. Ουσιαστική δράση ανέλαβε τον Μάρτιο του 2007 όταν στελεχώθηκε με το ανάλογο επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό.

Πολύ σημαντικό εργαλείο στα χέρια του Φορέα Διαχείρισης για την διαχείριση, διατήρηση και ανάδειξη της περιοχής, αποτελεί το σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης (2009) μέσω της οποίας η περιοχή Βόρειας Καρπάθου - Σαρίας χαρακτηρίστηκε ως «Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου» και σε αυτήν καθορίζονται και τα όρια και οι ζώνες προστασίας της θαλάσσιας και χερσαίας περιοχής καθώς και οι επιτρεπόμενες χρήσεις, οι δραστηριότητες και τα μέτρα προστασίας και διαχείρισης κάθε ζώνης ξεχωριστά.



Φωτ.:Α. Πετρινίδης

Στόχοι – Δράσεις

Οι στόχοι του Φορέα Διαχείρισης Καρπάθου – Σαρίας είναι οι εξής:

- Η προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος:
 - των σπάνιων και ενδημικών ειδών της γλωρίδας και πανίδας καθώς και των ενδιαιτημάτων τους
 - του πληθυσμού της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*
 - της πλούσιας ορνιθοπανίδας
 - των χερσαίων και θαλάσσιων τύπων οικοτόπων ευρωπαϊκού και μεσογειακού ενδιαφέροντος (*Posidonia oceanica*)
 - των αλιευτικών αποθεμάτων
 - της βιοποικιλότητας και των φυσικών διεργασιών που διέπουν τα οικοσυστήματα της περιοχής.

- Η προστασία, διατήρηση και ανάδειξη:
 - των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων της περιοχής
 - της τοπικής αρχιτεκτονικής και των παραδοσιακών οικισμών
 - της πλούσιας παράδοσης και των τοπικών εθίμων
 - των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τοπίου.



*Σκάφος «Σαρία»
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

- Η ενίσχυση και προώθηση:
 - της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης με την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων
 - των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων
 - των ήπιων μορφών τουρισμού.

- Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση του κοινού για τους τρόπους και τις μεθόδους αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικών διεργασιών.

Για την εποπτεία και φύλαξη του θαλάσσιου τμήματος της προστατευόμενης περιοχής καθώς και για τη διεξαγωγή μικρών ερευνητικών προγραμμάτων (συλλογή δειγμάτων, μέτρηση φυσικοχημικών παραμέτρων, παρατήρηση και έλεγχος κατάστασης σπηλιών της Μεσογειακής φώκιας, φωτογράφιση κ.ά.), ο Φορέας Διαχείρισης διαθέτει ένα ταχύπλοο σκάφος, με το όνομα «Σαρία». Το συγκεκριμένο σκάφος έχει παραχωρηθεί από τη μη Κυβερνητική Οργάνωση «Εταιρεία για την Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας (ΜΟm)» προς το Φορέα Διαχείρισης στο πλαίσιο συμφωνίας χρησιδανείου.



*Ομάδα θερινών εθελοντών
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των πολυάριθμων τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή, κατά τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δράσεις του Φορέα Διαχείρισης. Για το σκοπό αυτό, δημιουργήθηκε το Κέντρο Ενημέρωσης Καρπάθου στο γραφικό οικισμό και μοναδικό λιμάνι της Βόρειας περιοχής της Καρπάθου, Διαφάνι. Οι επισκέπτες του Κέντρου έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν, μέσα από το πλούσιο φωτογραφικό υλικό που εκτίθεται, τα σπάνια χαρακτηριστικά αυτού του πολύ σημαντικού βιοτόπου.

Τέλος, στις σημαντικές δράσεις του Φορέα Διαχείρισης Καρπάθου – Σαρίας συγκαταλέγεται η ενημέρωση – ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς για τα θέματα προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος. Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας του Φορέα Διαχείρισης είναι η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και η διαμόρφωση υπεύθυνης συμπεριφοράς των αυριανών πολιτών και χρηστών της προστατευόμενης περιοχής.



*Καθαρισμός ακτών
Φωτ.: Α. Δεληγιάννη*



*Δράση ενημέρωσης στα σχολεία
Φωτ.:Β. Πακάκη*

*Το πλούσιο υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του
Φορέα Διαχείρισης περιλαμβάνει εκπαιδευτικές
δραστηριότητες για την τάξη και την ύπαιθρο, διασκεδαστικά
θεατρικά παιχνίδια, παρουσιάσεις κ.ά.*





*Εκπαιδευτικό παιχνίδι
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*





*Εκπαιδευτική δράση «Κάναμε τα σκουπίδια μας χρυσάφι»
Φωτ.: Μ. Κοντονικόλας*



*Ιστορική Αναδρομή –
Πολιτισμός*





*Οι παραδοσιακοί μύλοι της Ολύμπου
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Παραδοσιακοί οικισμοί

Όλυμπος

Κτισμένη αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 250μ., στον αυχένα του όρους Προφήτη Ηλία, η Όλυμπος αποτελεί το βορειότερο και πιο ορεινό χωριό της Καρπάθου. Η μακροχρόνια απομόνωσή της από την υπόλοιπη Κάρπαθο συντέλεσε στη διατήρηση της ιδιαίτερης πολιτιστικής της ταυτότητας μέχρι και σήμερα. Το αρχαϊκό γλωσσικό ιδίωμα, η μουσική, τα έθιμα και η αρχιτεκτονική αποτελούν λίγα χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της μοναδικότητας που παρουσιάζει ο οικισμός. Επίσης η Όλυμπος ίσως να είναι από τα λίγα μέρη της Ελλάδας στα οποία μπορεί να δει κανείς τους κατοίκους του να φορούν στην καθημερινή ζωή τις παραδοσιακές φορεσιές του τόπου τους.





*Ο οικισμός της Ολύμπου
Φωτ.: Ν. Σπανός*



*Το χωριό Διαφάνι
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Διαφάνι

Το Διαφάνι είναι το δεύτερο λιμάνι της Καρπάθου και επίνειο της Ολύμπου. Είναι ένα γραφικό ψαροχώρι που προσφέρεται για ηρεμία και απόλαυση της υπέροχης φύσης. Από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μετά γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη. Άρχισε να έχει μόνιμους κατοίκους από τα τέλη του 19ου αιώνα και εξυπηρετούσε τις μεταφορές των γεωργών προς τη Σαρία.

Αρχαιολογικές ανασκαφές του 19ου αιώνα έφεραν στο φως μυκηναϊκά αγγεία και χάλκινο ξίφος πιθανώς από τάφο, τα οποία σήμερα βρίσκονται στο Βρετανικό μουσείο.

Στη θέση Καμπί, επάνω από το σημερινό λιμάνι, σώζονται δίπλα στη θάλασσα λιγοστά ερείπια βυζαντινού λουτρού και, ψηλότερα στην πλαγιά, αψίδα παλαιοχριστιανικής βασιλικής.



*Πανοραμική εικόνα του Διαφανίου
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Το όνομα της Ολύμπου και του Διαφανίου

Η Όλυμπος οφείλει το όνομα της στο ομώνυμο βουνό, όπου έχει χτιστεί. Σήμερα το βουνό λέγεται Αης Ηλίας (Προφήτης Ηλίας), επειδή στην κορυφή του, όπως και στις κορυφές άλλων υψωμάτων της Ελλάδας, χτίστηκε το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία. Στην αρχαία εποχή όμως το βουνό, όπως επίσης πολλά άλλα βουνά του ελληνικού χώρου, λεγόταν Όλυμπος. Συχνά επίσης χρησιμοποιείται η ονομασία Έλυμπος, όνομα που το βρίσκουμε και σε έγγραφα των αρχών του 19ου αιώνα, επίσημα όμως λέγεται και γράφεται «η Όλυμπος», με το θηλυκό άρθρο εννοώντας η πόλη, η χώρα και όχι ο Όλυμπος.

Το όνομα του Διαφανίου οφείλεται σε κάποιον Διοφάνη, που συνδεόταν ιδιαίτερα με το μέρος αυτό, είτε ως γαιοκτήμονας, είτε ως μοναχός. Πάντως από γλωσσολογική άποψη η ετυμολογία αυτή είναι η μόνη πειστική.



*Γεωργικές δραστηριότητες στην Αυλώνα
Φωτ.: Β. Πακάκη*

Αυλώνα

Ο οικισμός της Αυλώνας βρίσκεται βόρεια της Ολύμπου και αποτελεί το τρίτο κατοικημένο χωριό της βόρειας Καρπάθου. Ήταν το κέντρο της αγροτικής ζωής της περιοχής, όπου κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού το σύνολο του πληθυσμού της Ολύμπου και του Διαφανίου εγκαθίστατο εκεί και καλλιεργούσε την εύφορη γη. Υπάρχουν πάνω από διακόσιες αγροικίες ή όπως λέγονται από τους ντόπιους «στάβλοι», όπου η κάθε μία, εκτός από το αλώνι της, είχε και τις απαραίτητες κτιριακές εγκαταστάσεις διαρρυθμισμένες με τέτοιο τρόπο ώστε το κτίσμα να εξυπηρετεί ή να λειτουργεί ως αποθηκευτικός χώρος της σοδιάς και των γεωργικών εργαλείων, αλλά και ως χώρος διαμονής της οικογένειας. Πρόσφατα στην περιοχή βρέθηκαν αγγεία μινωικής – μυκηναϊκής εποχής, πιθανότατα από τάφο.





Αυλώνα
Φωτ.: Β. Πακάκη



*Λαξευτοί τάφοι αρχαίας Βρουκούντας
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Αρχαιολογικά Θρησκευτικά Μνημεία

Η ιστορία των δύο νησιών αποτυπώνεται στους αρχαιολογικούς χώρους και στα ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία τους:

Αρχαιολογικός χώρος Βρουκούντας (βόρεια της περιοχής Αυλώνα):
Η Βρουκούντα αποτέλεσε μια από τις τρεις αρχαίες πόλεις του νησιού. Σώζονται μέρος των τειχών της και ταφικοί θάλαμοι, σκαμμένοι στους βράχους ελληνοιστικής εποχής, επίσης τρεις παλαιοχριστιανικές εκκλησίες και λίγοι τάφοι της ίδιας εποχής.



*Κοντινή άποψη οικήματος του αρχαιολογικού χώρου Παλατίων
Φωτ.: Κ. Τοκαλάκη*

Σαρία, όρμος Παλάτια: Εκεί απαντώνται διάσπαρτα όστρακα και λίθινος πέλεκυς νεολιθικής εποχής, όπλα και εργαλεία της Εποχής του Χαλκού, αρχαίος (ελληνιστικός;) λαξευτός τάφος, παλαιοχριστιανικός οικισμός με τέσσερις βασιλικές και λουτρό, μεσαιωνικά κτίσματα με ιδιόμορφη θολωτή στέγη, τα οποία έχουν συνδεθεί με τους αιώνες των αραβικών επιδρομών (7ος – 10ος αι).

Σάρος, Κάστελλος: Λόφος σε μικρή απόσταση νότια των Παλατίων όπου αρχαία (ελληνιστική;) ακρόπολη με τείχος, θαλαμωτό λαξευτό τάφο στους πρόποδες της και παλαιοχριστιανική βασιλική στην κορυφή του λόφου.

Σαρία, Άργος: Εγκαταλειμμένος παραδοσιακός οικισμός σε πλάτωμα στην κορυφή του βουνού.



*Κοίμηση της Θεοτόκου (Όλυμπος)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Κοίμηση της Θεοτόκου (Όλυμπος): Ο κεντρικός ναός του οικισμού καλύπτεται από τοιχογραφίες της εποχής της Τουρκοκρατίας. Ξεχωρίζει το εξαιρετικής τέχνης ξυλόγλυπτο τέμπλο (17ος αι.).

Μινωικά ευρήματα (Διαφάνι, όρμος Καμπί): Η περιοχή φαίνεται πως είχε κατοικηθεί από τη Μινωική Εποχή.



*Αρχαιολογικός χώρος Βρουκούντας
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*



Άλλες σημαντικές εκκλησίες και ξωκλήσια της περιοχής είναι ο Αϊ-Ζαχαρίας (Σαρία), κάτασπρο εκκλησάκι πάνω στην κορυφή του βουνού μετά από μονοπάτι με ογκόλιθους. Στην Όλυμπο, ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μονόχωρα εκκλησάκια της Αγ. Άννας της Καθολικής με ανεικονικό διάκοσμο, πιθανώς από την εποχή της εικονομαχίας (8ος-9ος αιώνας), ακριβώς δίπλα το εκκλησάκι των Αγ. Σαράντα με τοιχογραφίες του 11ου αιώνα καθώς και το εκκλησάκι της Αγ. Μονής. Ανεικονικό διάκοσμο, που σήμερα πια δεν σώζεται, είχε και το εκκλησάκι του Αγίου Ονούφριου, στην είσοδο της Ολύμπου.



*Αγία Άννα η καθολική (δεξιά) και Άγιοι Σαράντα (αριστερά) Ολύμπου
Φωτ.: Β. Πακάκη*



*Αγία Μονή (Γέννηση Θεοτόκου) Ολύμπου
Φωτ.: Β. Πακάκη*



*Κοντινή άποψη θολωτού κτίσματος στα Παλάτια
Φωτ.: Α. Δεληγιάννη*

Ιστορικά στοιχεία

Αρχαία εποχή

Οι αρχαιολογικές έρευνες έδειξαν ότι στην περιοχή της Ολύμπου είχαν εγκατασταθεί Μινωίτες και Μυκηναίοι, περίπου τον 15ο αιώνα π.Χ.. Με βάση τις πληροφορίες των αρχαίων συγγραφέων (Σκύλαξ, Στράβων) και τα αρχαιολογικά ευρήματα, από τον 4ο π.Χ. αιώνα υπήρχαν στην περιοχή της Ολύμπου δύο αξιόλογες πόλεις, η Βρυκούς, στη θέση της σημερινής Βρουκούντας κι η Νίσυρος «ομώνυμος τη των Νισύριων νήσω» στη θέση Παλάτια της Σαριάς. Αν όχι στο στενό της Σαριάς, τουλάχιστον στην περιοχή του βρισκόταν ο ναός του Πορθμείου Ποσειδώνος, που αποτελούσε κέντρο λατρείας όλης της Καρπάθου, κατά την αρχαία και την ελληνιστική περίοδο. Από τη Βρουκούντα προέρχεται η περίφημη επιγραφή η γνωστή ως «Δωρικόν ψήφισμα Καρπάθου», που αναφέρεται στο γιατρό Μηνόκριτο Μητροδώρου, στον οποίον οι Βρουκούντιοι απένειμαν εξαιρετικές τιμητικές διακρίσεις, επειδή είχε προσφέρει τις ιατρικές του υπηρεσίες με αφιλοκερδή και ανεπίληπτο τρόπο για είκοσι και πλέον χρόνια. Από την αρχαία πόλη της Βρουκούντας σώζονται δεκάδες υπόσκαφοι τάφοι, ερείπια τοίχων και οχυρώσεων και τμήμα ελληνιστικών τειχών.

Όπως φαίνεται από τα βυζαντινά μνημεία που υπάρχουν στην περιοχή της Βρουκούντας και των Παλατιών, η ζωή συνεχίστηκε στις πόλεις αυτές και κατά τη βυζαντινή εποχή. Επειδή τα ερείπια της μεγάλης βασιλικής των Παλατιών (στη θέση της σημερινής Αγίας Σοφίας), του Στενού (στη θέση της σημερινής Αγίας Αικατερίνης) και του Φίλιους (στη θέση Αρχάγγελος) χρονολογούνται γύρω στον 6ο αιώνα, πιθανολογείται ότι ο Χριστιανισμός πρέπει να ήλθε στην Κάρπαθο (και ειδικά στην Όλυμπο) οπωσδήποτε πριν από τον αιώνα αυτόν. Υπάρχει η γνώμη (όχι απόλυτα επιβεβαιωμένη) ότι ο Ιωάννης της Καρπάθου, περίφημη εκκλησιαστική μορφή του 6ου αιώνα, έζησε στη Βρουκούντα.



*Θολωτά μεσαιωνικά κτίσματα στα Παλάτια, που συνδέονται
με τους αιώνες των αραβικών επιδρομών (7ος – 10ος αιώνας).
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Οι Βρουκούντιοι και οι Νισύριοι παρέμειναν στις πόλεις τους μέχρι το τέλος περίπου του 7ου αιώνα, ίσως κι ως τον 8ο αιώνα, οπότε εξαιτίας των αραβικών επιδρομών, αναγκάστηκαν από κοινού –πιθανότατα– να αναζητήσουν καταφύγιο μακριά από τη θάλασσα, σε φύσει οχυρές θέσεις. Η Βρουκούντα φαίνεται ότι δεν κατοικήθηκε έκτοτε, ενώ στα Παλάτια συνεχίστηκε η ζωή, πιθανώς όμως με Άραβες κατοίκους, που θα είχαν καταστήσει την πόλη εκείνη ορμητήριό τους, καθώς από τη θέση αυτή θα μπορούσαν να δεσπόζουν στο πέρασμα Ρόδου – Καρπάθου.

Εγκατάσταση στην Όλυμπο

Οι κυνηγημένοι πρόσφυγες της Βρουκούντας και της Νισύρου φαίνεται να ήρθαν στην Όλυμπο κατά την περίοδο των αραβικών επιδρομών (7ος–9ος αιώνας), που συμπίπτει με την περίοδο της Εικονομαχίας (8ος–9ος αιώνας). Τη γνώμη αυτή τη στηρίζει από τη μια η εγκατάλειψη των αρχαίων πόλεων κατά την εποχή αυτή κι από την άλλη η χρονολόγηση των σημερινών ναδριών της Καθολικής και του Αγίου Ονουφρίου, αλλά και του παλαιότερου διάκοσμου της κεντρικής εκκλησίας της Ολύμπου, ο οποίος εμφανίζεται σε σημεία όπου το μεταγενέστερο διακοσμητικό επίστρωμα έχει πλέον διαβρωθεί. Στη διακόσμηση των ναών αυτών δεν υπάρχουν μορφές αγίων, υπάρχουν μόνο τα γνωστά χριστιανικά σύμβολα, σταυροί, ψάρια κλπ. τα οποία επέτρεπαν οι εικονομάχοι.

Είναι πιθανόν οι φυγάδες της Βρουκούντας και της Νισύρου να μην εγκαταστάθηκαν αμέσως στην Όλυμπο, αλλά ν' αναζήτησαν πρωτύτερα άλλον τόπο εγκατάστασης, κάπου κοντά στις παλιές τους εστίες. Ως ένα τέτοιο μπορούμε να υποθέσουμε την Εξεπιταρέα, (που σημαίνει τόπος εκπατρισμού) όπου έχουν εντοπισθεί παλαιά ερείπια, ίσως του 8ου ή 9ου αιώνα.

Η θέση της Ολύμπου, σε υψόμετρο περί τα 300 μέτρα, παρείχε στους κατοίκους της υψηλή προστασία από πειρατικές επιδρομές, ώντας φύσει ασφαλισμένη από τη βόρεια ως και τη νοτιοδυτική της πλευρά. Από το ύψωμα της Ολύμπου ήταν δυνατή η επόπτευση της ανοιχτής θάλασσας αλλά και η οπτική επαφή με τους φρυκτώρους των αντικρινών υψωμάτων, που ειδοποιούσαν σε περίπτωση παρατήρησης πειρατικών πλοίων, ώστε οι κάτοικοι να κλειστούν στο κάστρο τους. Επιπλέον, κοντά στο μέρος αυτό υπήρχε άφθονο πηγαίο νερό και η κύρια καλλιεργήσιμη έκταση, της Αυλώνας, δεν

απείχε πολύ. Ίχνη του κάστρου υπάρχουν ακόμα και πάντως το θυμίζουν τα τοπωνύμια Μέσα Κάστρο, για μια συνοικία του χωριού και Όξω Καμάρα, τη συνοικία που βρίσκεται προς το μέρος της θάλασσας, χτισμένη έξω από τη δυτική πύλη του κάστρου, η οποία βρισκόταν στη νότια είσοδο του σημερινού Πλατύου.



Άη Γιάννης της Βραχούντας

Νεότερα χρόνια

Οι πληροφορίες που έχουμε για την Όλυμπο από την εγκατάσταση των πρώτων κατοίκων σ' αυτήν μέχρι και τον περασμένο αιώνα δεν είναι πολλές. Οι ελάχιστοι περιηγητές που πέρασαν από την Κάρπαθο δεν έφταναν συνήθως μέχρι τη μακρινή Όλυμπο, μιλούν όμως με θαυμασμό για τη φήμη που είχε για την αρχαιοπρεπή της γλώσσα, τα έθιμα και τα τραγούδια της. Με βάση τη γενικότερη ιστορία του νησιού και της ευρύτερης περιοχής, καθώς και τα όσα διέσωσε η λαϊκή παράδοση, μπορούμε να πούμε τα παρακάτω:

Από την εποχή που ο διοικητής της Συρίας Μωαβίας καταστρέφει την Κάρπαθο (647) λυμάνονται την περιοχή οι Σαρακηνοί, μέχρι την τελική εκδίωξη τους από τη Κρήτη που πέτυχε ο Νικηφόρος Φωκάς (961). Στα επόμενα χρόνια η Κρήτη, η Κάσος και η Κάρπαθος απετέλεσαν το «θέμα της Κρήτης» με επικεφαλής βυζαντινό στρατηγό. Με τη φραγκική κατάκτηση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (1204) το νησί περιέρχεται διαδοχικά στον κρητικό ευγενή Λέοντα Γαβαλά, στους Γενουάτες Μορέσκο και στην κρητικο-ενετική οικογένεια των Κορνάρων, μέχρι το 1537, που ο τουρκικός στόλος υπό το Χαϊρεντίν Βαρβαρόσσα καταλύει την φραγκική κυριαρχία. Στην επανάσταση του 1821 η Κάρπαθος επαναστατεί και διώχνει τους Τούρκους κατακτητές, αλλά με το πρωτόκολλο του Λονδίνου (1830) ξαναδίνεται στην Τουρκία. Την τουρκική ακολουθεί η ιταλική κατάκτηση (1918) μέχρι το 1948 που τα Δωδεκάνησα ενώνονται με την Ελλάδα.

Τα προνόμια, φορολογικά και διοικητικά, που είχαν παραχωρηθεί στα νησιά επί Τουρκοκρατίας είχαν βοηθήσει στην ανάπτυξη δημοκρατικών θεσμών αυτοδιοίκησης και στη δημιουργία ανεκτής οικονομικής ζωής. Μέχρι

και τα τελευταία χρόνια της ιταλικής κατοχής, την Όλυμπο διοικούσαν οι δημογέροντες, που είχαν ευρύτατες διοικητικές, φορολογικές, εκπαιδευτικές και δικαστικές αρμοδιότητες. Θαυμασμό μας προκαλεί σήμερα ιδιαίτερα ο τρόπος με τον οποίο εκείνοι οι τοπικοί άρχοντες καθόριζαν την ετήσια χρήση της γης, ικανοποιώντας τις ανάγκες και εξισορροπώντας τις αντιθέσεις ανάμεσα στο γεωργικό και το ποιμενικό στοιχείο.



Κιόνιο παλαιοχριστιανικής βασιλικής



Λάλημα του γαμπρού στην εκκλησία

Μουσική και χορός

Την αγάπη για τη μουσική φαίνεται πως τη κληροδότησε στους Καρπάθιους ο Απόλλωνας, ο θεός του ήλιου και της μουσικής, ένας από τους προστάτες θεούς του νησιού.

Στη μορφή που συντηρούνται σήμερα τα τραγούδια της Καρπάθου, ειδικά της Ολύμπου, είναι η πιο γνήσια αντιπροσώπευση της ελληνικής μουσικής παράδοσης.

Πολλές είναι οι αυτοσχέδιες μαντινάδες που συνοδεύονται από μουσικά όργανα, που η ιστορία τους χάνεται στα βάθη των αιώνων. Τα παραδοσιακά μουσικά όργανα είναι η αχλαδόσχημη τρίχορδη λύρα, με τον τραχύ αλλά πλούσιο και γλυκό ήχο, που, όπως και στην Κάσο, θέλουν όλα τα μικρά κουδούνια στο δοξάρι τους να κουδουνίζουν, όπως οι μικρές καμπάνες στα καμπαναριά των μοναστηριών τους, η πατροπαράδοτη τσαμπούνα, που θεωρείται απόγονος του αρχαίου «άσκαυλου», το λαούτο και το βιολί.

Λένε πως οι σκοποί της Καρπάθου ξεπερνούν τους 70 και κατά άλλους τους 100. Τα όργανα παίζονται συνήθως σε ζευγάρια, η λύρα με το λαούτο και η τσαμπούνα με το βιολί. Ο παλαιότερος συνδυασμός των 3 οργάνων (τα λυροτσάμπουνα) διατηρείται σήμερα μόνο στα βόρεια χωριά.

Ο χορός γίνεται στην πλατεία του χωριού ή στο εκκλησιαστικό μέγαρο. Στην Όλυμπο ιδιαίτερα (π.χ. στο πανηγύρι του Άη Γιάννη στη Βρουκούντα) ακολουθείται συγκεκριμένο τυπικό. Το ξεκίνημα γίνεται με εκκλησιαστικά τροπάρια και δημοτικά τραγούδια, ακολουθεί ο χορός, πρώτα ο σιανός ή κάτω χορός, μετά ο γονατιστός και στο τέλος ο ζωηρός πάνω χορός. Οι γυναίκες χορεύουν στα δεξιά των ανδρών και πρέπει να φορούν ολυμπίτικη στολή.



«πάνω χορός»

Οι χοροί

Ο Σιανός ή Κάτω είναι ο πλέον αργός χορός, κατατάσσεται στους «συρτούς» χορούς του νησιού, από το γεγονός ότι είναι ήσυχος. Αναπτύσσεται με αργά περπατητά βήματα, δύο δεξιά και ένα αριστερά. Τα χέρια δένονται μπροστά χιαστί, το δεξί κάτω από το αριστερό του προηγούμενου από τα δεξιά. Οι παλιοί αποκαλούν το Σιανό ή Κάτω «χορό τον μαντινάδων». Τον θεωρούν μάλιστα πιο σημαντικό από τους άλλους χορούς, ακριβώς για τις μαντινάδες που τον συνοδεύουν και την ευκαιρία δημόσιας έκφρασης που περιέχουν. «Στο Σιανό εμπορείς να πεις ότι είχες να πεις για σ' ένα και για τους άλλους. Αυτό είχε την αξία του».

Η χαλαρή κίνησή του δίνει προτεραιότητα στις μαντινάδες. Οι χορευτές μπορούν να ασχολούνται ευκολότερα με τη σύνθεση και την εκτέλεσή τους, καθώς είναι απαλλαγμένος από έντονη σωματική δράση.

Ο Γονατιστός έχει τα ίδια βήματα με το Σιανό, διαφέρει όμως ως προς την ταχύτητα με την οποία χορεύεται και κατ' επέκταση ως προς τις αισθητές κάψεις των γονάτων σε κάθε πάτημα και την κίνηση που προκαλούν. Εκτός του ότι είναι γρηγορότερος από το Σιανό, επιταχύνεται σταδιακά μέχρι τη μετάβαση στο γρήγορο Πάνω. Ο Γονατιστός, επειδή δε χρησιμοποιείται για κοινωνικούς, αλλά για τεχνικούς και ψυχολογικούς κυρίως λόγους – για να προσαρμόζει το σώμα και τη διάθεση των χορευτών σε εντονότερα κινητικά επίπεδα – δε διαρκεί παρά λίγο χρόνο σε κάθε επανάληψή του.

Ο Πάνω χορός είναι η κορυφαία στιγμή της χορευτικής δραστηριότητας από κινητική άποψη. Χορεύεται κυρίως επιτόπου. Οι απλές κινήσεις του εκτελούνται γρήγορα, εμπλουτισμένες με κρατήματα και πυκνά κατακόρυφα σουσταρίσματα, τα οποία αποτελούν το κυριότερο χαρακτηριστικό του. Ο



Χορός στο Σελάι

χορός εκτελείται με μικρά, αδιόρατα βήματα. Τα πόδια δεν ανασηκώνονται από το δάπεδο, είναι καζικωμένα, καρφωμένα εκεί.

Η Σούστα δεν έχει την ένταση του Πάνω. Είναι πιο ήσυχος και πιο στρωτός χορός. Συρτό χορό τη θεωρούν και οι παλιοί χορευτές, αφού για την ποιητική εκτέλεσή της λένε ότι ο χορευτής πρέπει να σέρνει τα πόδια του στο δάπεδο, όχι με πίεση αλλά θωπευτικά. Τον ήσυχο και σχετικά ξεκούραστο χαρακτήρα της Σούστας επιβεβαιώνει το γεγονός ότι οι παλιότεροι την προσδιορίζουν ως χορό των γερόντων και των γυναικών. Πράγματι οι γυναίκες των κάτω χωριών κατ' εξαίρεση του κανόνα που λέει ότι οι γυναίκες δεν χορεύουν στον κάβου, χόρευαν μόνες τους τη Σούστα χωρίς άντρα στην κορυφή του κάβου. Μια ομάδα από γυναίκες συγγενείς του γαμπρού και της νύφης, κυρίως παντρεμένες, δένονται στην ομπρός μεριά του χορού. Εκεί εναλλάσσονται στη θέση του κάβου ή αφήνουν αυτή τη θέση στη καλύτερη χορεύτρια. Συχνά καλούν τη νύφη στην τιμητική θέση της δεύτερης και τη χορεύουν.

Στον Αντιπατητή δένονται από τους ώμους σε ανοιχτό κύκλο. Ο χορός έχει δύο φάσεις που εναλλάσσονται: την αργή και τη γρήγορη. Στη γρήγορη φάση με τα πόδια σε διάσταση και τη μετάθεση του κέντρου βάρους στο δεξί και το αριστερό, είναι το αντιπάτημα του χορού. Το αντιπάτημα στην Καρπαθιακή διάλεκτο, αντιστοιχεί στην κίνηση της εναντίωσης, της αντίστασης. Προέρχεται από το ρήμα αντιπατώ που σημαίνει «κοντράρω, δεν υποχωρώ ή επιμένω, υποστηρίζω το ενάντιόν τι ζωηρώς» όπως αναφέρει ο Μιχαηλίδης – Νουάρος. Κατά τον ίδιο, ένα άλλο παράγωγο του αντιπατώ είναι ο αντιπάτης, «ο μοχλός που συγκρατεί την θύραν, ο εμποδίζων το άνοιγμά της, ο σύρτης».



*Μ. Παρασκευή
στόλισμα του επιταφίου από τις «μυροφόρες»*

Λαογραφικά στοιχεία

Λόγω του μεγάλου λαογραφικού της πλούτου, η Κάρπαθος θεωρείται από τους σημαντικότερους «αιμοδότες» της Ελληνικής Λαογραφίας. Η γεωγραφική της θέση, μακριά από την κεντρική Ελλάδα, αλλά και η γνήσια καθαρή ελληνική ψυχή του Καρπάθιου συντελέσαν ώστε η ξεχωριστή Κάρπαθος να αποδίδει έντονα το άρωμα του λαϊκού πολιτισμού. Ο τουρισμός δεν έχει καμία επίπτωση στα ήθη και στα έθιμα του νησιού. Με κάθε ευκαιρία οι Καρπάθιοι δείχνουν την προσήλωση στις παραδόσεις τους και όχι μόνο στις επετείους των εορτασμών και στα πανηγύρια, αλλά στην καθημερινότητα τους, στη συμπεριφορά τους, στους δρόμους, στα σπίτια, στη μουσική, τον χορό, στις αυτοσχέδιες μαντινάδες. Δεν είναι άλλωστε τυχαία και η προσπάθεια των Καρπαθίων να ανακηρυχθεί η Όλυμπος σε «πόλιν» του λαϊκού πολιτισμού στα Δωδεκάνησα.

Με πολλές γιορτές και πανηγύρια σκορπισμένα σε όλη τη διάρκεια του χρόνου οι Καρπάθιοι δίνουν ζωή σε ναούς και παρεκκλήσια, γλεντούν, χορεύουν και τραγουδούν τιμώντας τους αγίους τους σε ένα άτυπο διαγωνισμό, όπου κάθε χωριό προσπαθεί να κάνει το πανηγύρι του καλύτερο από τα πανηγύρια των άλλων χωριών.

Τα σπουδαιότερα πανηγύρια είναι:

10/02 Αγίου Χαράλαμπου – Απέρι

25/03 Ευαγγελίστριας – Πηγάδια

23/04 Άγιος Γεώργιος – Λευκός

17/07 Αγία Μαρίνα – Μενετές

27/07 Άγιος Παντελεήμονας – Στες (Όθος)

27/07 Άγιος Παντελεήμονας – Κατώδιο (Απέρι)

06/08 Χριστού – Όθος



*Λαμπρό Τρίτη στην Όλυμπο
λιτάνευση των εικόνων*

06/08 Χριστού – Βαλαντού (Απέρι)
15/08 Δεκαπενταύγουστος στις Μενετές, Πυλές, Απέρι και Όλυμπο
22/08 Της Παναγίας – Κυρά Παναγία (Απέρι)
23/08 Της Παναγίας της Μερτωνίτισσας – Μερτώννας (Απέρι)
28/08 Άγιος Ιωάννης – Λακκί, Όλυμπος (Βρουκούντα)
29/08 Άγιος Ιωάννης – Λόροι (Απέρι)
07/09 Λαρνιώτισσα – Πηγάδια
08/09 Παναγία η Βρυσιαννή – Μεσοχώρι
08/09 Παναγία της Πλαγιάς – Βωλάδα
14/09 Ύψωσις Τιμίου Σταυρού – Πυλές
17/09 Αγία Σοφία – Αρκάσα
03/11 Άγιος Γεώργιος – Σπόα

Επίσης στο Δημοτικό Διαμέρισμα Βωλάδας κάθε χρόνο διοργανώνεται Γιορτή Κρασιού. Μαζεύεται πολύς κόσμος για να δοκιμάσει το κρασί που φτιάχνουν οι ντόπιοι στα πατητήρια τους, το «κρασί του Αδάμ», όπως το αποκαλούν.



Κατεργασία μαλλιού



Παροδοσιακές μπότες «στιβάνια»



Καρπάθικες «Μακαρούνες»





«πασχαλινές αβγούλες»



*Εσωτερική άποψη παραδοσιακών σπιτιών της Ολύμπου
Φωτ. αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Το εσωτερικό του Καρπάθικου σπιτιού

Αντίθετα με το απλό εξωτερικό του, το Καρπάθικο σπίτι διακρίνεται για την εσωτερική του πλούσια διαρρύθμιση και διακόσμηση. Όλος χώρος του σπιτιού διαιρείται σε πολλά μέρη για να μπορεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες της οικογένειας σύμφωνα και με τα έθιμα του τόπου. Έτσι σχηματίζονται οι «σουφάδες» και κάτω τους οι «αποκρίατοι» (υποκρέββατοι), τα «παγκάλια», τα ντουλάπια και τα συρτάρια που είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Καρπάθικου σπιτιού.

Το μεγαλύτερο μέρος του σπιτιού το πιάνουν οι δύο σουφάδες, που είναι ξύλινα πατάρια εφαρμοστά στους τοίχους με φρακτή πρόσοψη προς το πάτωμα. Οι σουφάδες έχουν στη μπροστινή τους πλευρά χαμηλά ξυλόγλυπτα καγκελάκια, τα «τραπουζάνια». Εκτός από τους σουφάδες πολλά σπίτια έχουν ακόμη ένα ξύλινο πατάρι τη «μουσάντρα». Στους σουφάδες και στη μουσάντρα, που χρησιμεύουν κυρίως ως υπνοδωμάτια, βρίσκονται τα στρώματα, τα παπλώματα, τα κιλίμια και τα μπαούλα με τα χειροποίητα κεντήματα.

Ο χώρος κάτω από τους σουφάδες καλύπτεται από τους αποκρίατους, ο όξω αποκρίατος και ο μέσα αποκρίατος. Και οι δύο έχουν περίτεχνες ξύλινες πόρτες και χρησιμεύουν ως αποθηκευτικοί χώροι.

Τα ξύλινα ράφια με τα λεπτά διακοσμητικά σκαλίσματα είναι επίσης χαρακτηριστικά του Καρπάθικου σπιτιού. Τα ράφια είναι συνήθως σε δυο ή τρεις σειρές περιμετρικά του τοίχου πάνω από τους σουφάδες. Στα ράφια «στολίζουν» όρθια στη σειρά παλιά πιάτα, «μαστραπάδες» και λαγήνια, που δίνουν με τα πλούσια χρώματά τους μια ιδιαίτερη ομορφιά στο σπίτι. Στα ράφια συνήθως τοποθετούν και τα εικονίσματα ή σε γύψινο εικονοστάσι βυζαντινής τεχνοτροπίας.



Το σαχορούστανο

Οι ενδυμασίες

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία της Καρπάθου, που έχουν κάνει μάλιστα το γύρο του κόσμου, είναι και οι φορεσιές τους. Κάθε στοιχείο της γυναικείας και αντρικής φορεσιάς έχει τη δική του σημασία.

Η γυναικεία φορεσιά

Η ΒΕΣΤΑ

Η βέστα είναι η κατωχωρίτικη φορεσιά. Αποτελείται από μακρύ, μονοκόμματο φόρεμα από γυαλιστερό ύφασμα όπως ατλάζι. Στο κεφάλι φορούν δύο τσεμπέρια, τα λεγόμενα σκουφοϋρια ή αντιτσέμπερα, το ένα έχει χρώμα λευκό με λουλούδια και το άλλο μαύρο. Το μέσα τσεμπέρι δένεται με κόμπο ενώ το εξωτερικό μαντήλι πέφτει ελεύθερο μπροστά.

ΤΟ ΚΑΒΑΪ

Κατ' εξοχήν Ολυμπίτικη στολή που φοριέται μέχρι σήμερα μόνο από παντρεμένες γυναίκες. Αποτελείται από πουκαμίσα άσπρη με κέντημα στα μανίκια, τον ποδόγυρο και γύρω από τη λαιμόκοψη. Πάνω από αυτή φοριέται το καβιά σε μπλε ή μαύρο χρώμα με κεντήματα στα ίδια σημεία. Από πάνω δένεται η ζώνη και η ποδιά με ζωηρό χρώμα και κέντημα με χρωματιστές πούλιες. Στο κεφάλι φορούν τα μαλλίτικα μαντήλια με ζωηρά χρώματα και στο στήθος χρυσά νομίσματα (κολαίνα). Στα πόδια φορούν στιβάνια κόκκινα με κέντημα.

ΤΟ ΣΑΚΟΦΟΥΣΤΑΝΟ

Γυναικεία Ολυμπίτικη φορεσιά, που τη φορούν οι ελεύθερες κοπέλες και οι νύφες. Αποτελείται από δύο μέρη, τη φούστα και τον σάκο. Ξεχωρίζει από τις άλλες φορεσιές για τα ζωηρά χρώματα και τα φανταχτερά κεντήματα με πούλιες. Στο κεφάλι φορούν μαντήλι άσπρο με έντονα λουλούδια





Καρπάθικος γάμος

και γύρω από το μαντήλι κρέμονται τα πιτσιλικά (πλεγμένες χρωματιστές χάντρες). Στα πόδια φορούν τις Ολυμπίτικες χειροποίητες παντόφλες μαύρου χρώματος με πολλά χρωματιστά κεντήματα στο μπροστινό μέρος.

Η αντρική φορεσιά

Οι άνδρες φορούσαν βράκα σε μαύρο ή μπλε χρώμα που έφτανε λίγο πιο κάτω από τα γόνατα κι έζωνε στη μέση με ένα ζωνάρι.

Φορούσαν άσπρη πουκαμίσα κι από πάνω γιλέκο στο ίδιο χρώμα με τη βράκα. Στο κεφάλι φορούσαν το φέσι επί τουρκοκρατίας και αργότερα φορούσαν κασκέτο. Στα πόδια φορούσαν αντρικά στιβάνια ή παπούτσια με κάλτσες. Οι κάλτσες στηρίζονται με καλτσοδέτες που καταλήγουν σε μικρή φούντα.

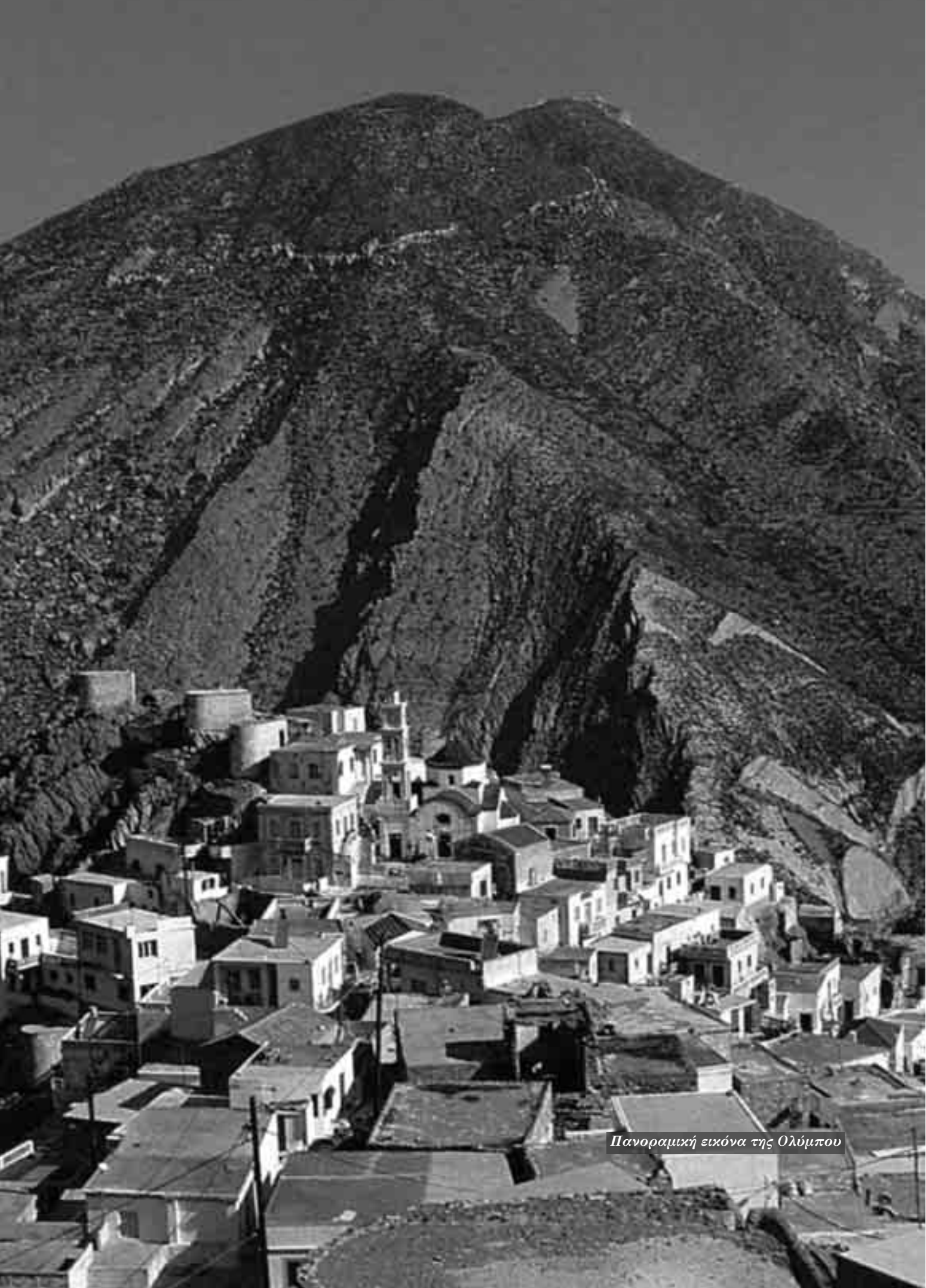


*Παραδοσιακή τοπική ενδυμασία της Ολύμπου
Φωτ.: Ν. Σπανός*



*Περιοχή Οικοανάπτυξης
Καρπάθου Σαρίας*





Πανοραμική εικόνα της Ολύμπου

Η Κάρπαθος είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου (μετά τη Ρόδο) με έκταση 301 τετραγωνικά χιλιόμετρα και μήκος ακτών 160 χιλιόμετρα. Βρίσκεται μεταξύ της Ρόδου και της Κρήτης, σε απόσταση 25 ν.μ. από το ΝΔ άκρο της Ρόδου και 40 ν.μ. από το ΒΑ της Κρήτης.

Η προστατευόμενη περιοχή περιλαμβάνει το βόρειο τμήμα της Καρπάθου (Δημοτική ενότητα Ολύμπου) έκτασης 83 km², καθώς και το νησί της Σαριάς, έκτασης 21km², που βρίσκεται στο βόρειο άκρο της Καρπάθου. Τα δύο νησιά χωρίζονται μεταξύ τους από μια θαλάσσια λωρίδα (Δίαυλος Σαριάς) μήκους 30μ.

Η περιοχή είναι αρκετά ορεινή και παρουσιάζει έντονη γεωμορφολογία με βαθιές χαράδρες, σάρες, ρέματα και βραχώδης, απότομες ακτές. Ύψηλότερη κορυφή της Β. Καρπάθου είναι ο Προφήτης Ηλίας με υψόμετρο 719μ. και της Σαριάς το Παχύ Βουνό με υψόμετρο 631μ. Το κλίμα της περιοχής είναι Μεσογειακό και εντάσσεται στο θερμότερο και ξηρότερο τμήμα των Μεσογειακών οικοσυστημάτων.



*Απόκρημνες ακτές της Καρπάθου
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Το έντονο ανάγλυφο, με τις μεγάλες κλίσεις σε συνδυασμό με τους δυνατούς ανέμους και την μικρή διαθεσιμότητα νερού παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της βλάστησης στη περιοχή. Στις δύσκολες αυτές συνθήκες διαβίωσης, επιβιώνουν ανθεκτικά είδη όπως τα φρύγανα και οι θαμνώνες που αποτελούν και την κυρίαρχη βλάστηση. Ωστόσο, μεγάλη έκταση καταλαμβάνουν και οι δασωμένες εκτάσεις με κυρίαρχο είδος την τραχεία πεύκη (*Pinus brutia*).

Η περιοχή της Β. Καρπάθου – Σαρίας θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους βιοτόπους στην Ελλάδα λόγω της ύπαρξης πολλών σπάνιων και ενδημικών ειδών χλωρίδας και πανίδας πολλά από τα οποία συναντώνται αποκλειστικά στη περιοχή και πουθενά αλλού στον κόσμο. Για τον λόγο αυτό η Β. Κάρπαθος και η Σαρία έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 (δίκτυο σημαντικών οικολογικά περιοχών της Ευρώπης) με κωδικό GR 4210003.




*Το χωριό Όλυμπος
Φωτ: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*



*Απόκρημνες ακτές της Καρπάθου
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*



Σύμφωνα με το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος του 2009 η περιοχή χαρακτηρίστηκε ως προστατευόμενη με την ονομασία «Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου». Η συνολική έκταση της προστατευόμενης περιοχής είναι 155 χιλιάδες στρέμματα (θαλάσσια έκταση περίπου 53 χιλιάδες στρέμματα & χερσαία έκταση περίπου 102 χιλιάδες στρέμματα).



Σπουδαιότητα οικοσυστήματος

Η ποιότητα και η σπουδαιότητα της περιοχής, που την τοποθετούν στο χάρτη των προστατευόμενων περιοχών, απορρέουν από τα εξής:

- Αποτελεί βιότοπο για έναν από τους μεγαλύτερους πληθυσμούς, του υπ αριθμό ένα υπό εξαφάνιση θαλάσσιου θηλαστικού στην Ευρώπη, της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*.
- Η Βόρεια Κάρπαθος και η νήσος Σαρία έχουν χαρακτηριστεί ως «Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας» σύμφωνα με τη οδηγία 79/409/EEC.
- Η βιοποικιλότητα της περιοχής είναι μεγάλη και χαρακτηρίζεται από πλήθος σπάνιων και ενδημικών ειδών φυτών και ζώων τα οποία προστατεύονται από Διεθνείς Συμβάσεις και την ελληνική νομοθεσία.
- Ο κόλπος του Τριστόμου, στο βόρειο άκρο της Καρπάθου, αποτελεί την πιο σημαντική θαλάσσια περιοχή του νησιού καθώς στο σκληρό υπόστρωμα που τον περιβάλλει συναντάται ένας μεγάλος πληθυσμός του δίθυρου *Arca noae* (κοινώς Καλόγνωμη) ενώ το εσωτερικό λασπώδες υπόστρωμα φιλοξενεί το μεγαλύτερο πληθυσμό του δίθυρου *Pinna nobilis* (κοινώς Πίνα) στο νότιο Αιγαίο.
- Η γεωμορφολογία με τις σάρες, τους γκρεμούς και τις βραχώδεις ακτές είναι τυπική της περιοχής του Αιγαίου και έχει ιδιαίτερη αισθητική αξία.
- Επιπλέον η προστατευόμενη περιοχή παρουσιάζει μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά

Η περιοχή είναι ιδιαίτερα ορεινή (υψηλότερη κορυφή της Βόρειας Καρπάθου είναι ο Προφήτης Ηλίας, ύψους 719 μ. και της Σαρίας το Παχύ Βουνό, ύψους 631 μ.), με βαθιές χαράδρες, σάρες, ρέματα και βραχώδεις, απότομες ακτές. Το έντονο ανάγλυφο της περιοχής με τις μεγάλες κλίσεις, σε συνδυασμό με το θερμό μεσογειακό κλίμα, με τους δυνατούς ανέμους το χειμώνα και τη μικρή διαθεσιμότητα νερού το καλοκαίρι, έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της βλάστησης στη περιοχή. Έτσι η κυρίαρχη βλάστηση αποτελείται από ανθεκτικά είδη, όπως τα φρύγανα και η μακία.

Ωστόσο, στο ανατολικό τμήμα της περιοχής υπάρχουν υπολείμματα του πυκνού δάσους τραχείας πεύκης (*Pinus brutia*), που πριν να πληγεί από εκτεταμένη πυρκαγιά κάλυπτε μεγάλο μέρος των ανατολικών πλαγιών.

Γεωλογία – Υδρολογία

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί που εμφανίζονται στην περιοχή της Β. Καρπάθου και Σαρίας από τους αρχαιότερους προς τους νεότερους είναι οι ακόλουθοι:

- Μαύροι δολομίτες και δολομιτικά λατυποπαγή. Πρόκειται για κάτω Κρητιδικούς, παχυστρωματώδεις έως άστρωτους, δολομίτες πάχους αρκετών εκατοντάδων μέτρων.
- Λεπτοστρωματώδεις ασβεστόλιθοι. Πρόκειται για λευκούς έως σκούρους καστανούς καλά ενστρωμένους ασβεστόλιθους σε εναλλαγές με μικρολατυποπαγείς ασβεστόλιθους με φακούς, κονδύλους και λεπτές στρώσεις πυριτιολίθων. Στους ασβεστόλιθους αυτούς βρέθηκαν απολιθώματα που δηλώνουν Κάτω Κρητιδική έως Παλαιοκαινική ηλικία. Το πάχος του σχηματισμού είναι περίπου 700 μ.
- Ηωκαινικοί ασβεστόλιθοι. Πρόκειται για παχυστρωματώδεις σκουρόχρωμους μακρολατυποπαγείς ασβεστόλιθους πάχους που ξεπερνά τα 150 μ. Προς την οροφή μεταβαίνουν σε φλύσχη.
- Φλύσχη. Στη βάση μαργαϊκός και στη κορυφή πηλιτοψαμμιτικός. Η ηλικία του είναι ανω-ηωκαινική και το πάχος του περί τα 600 μ.
- Θαλάσσια Κροκαλοπαγή: Πρόκειται για θαλάσσια αναβαθμίδα που βρίσκεται 5–15 μ. πάνω από τη στάθμη της θάλασσας, πλειστοκαινικής ηλικίας.
- Σύγχρονες αποθέσεις: Ποταμοχειμαρρώδη υλικά (άμμοι, άργιλοι, κροκάλες και λάτυπες), πλευρικά κορήματα και κώνοι κορημάτων (ολόκαινο)

Οι παραπάνω γεωλογικοί σχηματισμοί που δομούν την προστατευόμενη πε-





Στενό: πορθμείο που χωρίζει την Κάρπαθο από την Σαρία

ριοχή ως προς την υδρογεωλογική τους συμπεριφορά διακρίνονται σε:

- **Ημιπερατούς:** Σε αυτούς ανήκουν τα θαλάσσια κροκαλοπαγή και ο μανδύας αποσάθρωσης του φλύσχη. Η μικρή τους όμως ανάπτυξη περιορίζει την δυναμικότητά τους η οποία υπόκειται και σε εποχιακές διακυμάνσεις στάθμης.
- **Υδροπερατούς:** Στους σχηματισμούς αυτούς περιλαμβάνονται οι ασβεστόλιθοι και οι δολομίτες, η υδροπερατότητα των οποίων οφείλεται στον έντονο κερματισμό και στην καρστικοποίηση, καθώς και οι πάσης φύσεως αλλουβιακές αποθέσεις. Οι πρώτοι, αναπτύσσουν καρστικούς υδροφορείς, ενώ οι αλλουβιακές αποθέσεις επικάθονται επί των ανθρακικών πετρωμάτων. Ωστόσο η γειτνίαση των σχηματισμών αυτών με τη θάλασσα περιορίζει τη δυνατότητα χρησιμοποίησής τους λόγω της ανάμειξης του γλυκού με το θαλασσινό νερό.
- **Υδατοστεγανούς:** Σε αυτούς εντάσσεται ο φλύσχος, ο οποίος λόγω του λεπτόκοκκου χαρακτήρα του, λειτουργεί ως στεγανό υπόβαθρο.

Ζώνες προστασίας

Σύμφωνα με το σχέδιο της Κοινής Υπουργικής Απόφασης, η οριοθέτηση των ζωνών προστασίας της Περιοχής Οικοανάπτυξης Καρπάθου Σαρίας και οι ενέργειες που επιτρέπονται ή απαγορεύονται περιγράφονται ως εξής:

Οριοθέτηση ζωνών

Ως Ζώνη Α ορίζονται οι «Θαλάσσιες Ζώνες» και περιλαμβάνουν τις ακόλουθες επιμέρους ζώνες:

- Ζώνη Θ1 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης
- Ζώνη Θ2 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης
- Ζώνη Θ3 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης
- Ζώνη Θ4 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Προστασίας Παράκτιων Οικοσυστημάτων και αποτελείται από τις Ζώνες Θ4.1 και Θ4.2.

Ως Ζώνη Β ορίζονται οι «Χερσαίες Ζώνες» και περιλαμβάνουν τις ακόλουθες επιμέρους ζώνες:

- Ζώνη X1 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης
- Ζώνη X2 που χαρακτηρίζεται ως Προστατευόμενο Τοπίο
- Ζώνη X3, X4 που χαρακτηρίζονται ως Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί
- Ζώνη X5 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Ήπιας Ανάπτυξης



- Ζώνη Χ6 που χαρακτηρίζεται ως Περιοχή Ήπιας Τουριστικής Ανάπτυξης.

Δραστηριότητες και περιορισμοί

Στο σύνολο της Περιοχής Οικοανάπτυξης επιτρέπεται:

- Η επιστημονική έρευνα
- Η κατασκευή υποδομών και οι διαχειριστικές δράσεις για την προστασία, φύλαξη και αναβάθμιση των προστατευόμενων στοιχείων της περιοχής
- Η επίσκεψη με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης, την αναψυχή, τα θαλάσσια λουτρά, καθώς και η εγκατάσταση της απαραίτητης υποδομής
- Ο εναλλακτικός τουρισμός
- Η οργάνωση και λειτουργία καταδυτικών πάρκων
- Η συντήρηση, επισκευή και αναστύλωση ιστορικών, θρησκευτικών και πολιτιστικών μνημείων και χώρων και οι αρχαιολογικές ανασκαφές –έρευνες
- Η συντήρηση – εκσυγχρονισμός και επέκταση των υφιστάμενων δικτύων και υποδομών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις
- Ο εμπλουτισμός και η επανεισαγωγή τοπικού και όμοιου γενετικά υλικού της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας.

Στο σύνολο της ΖΩΝΗΣ Α, επιπλέον, επιτρέπεται:

- Η εγκατάσταση της απαραίτητης υποδομής για την επόπτευση του χώρου, την περιβαλλοντική ενημέρωση, τη σήμανση και εν γένει διαχείριση του συνόλου της Περιοχής Οικοανάπτυξης
- Η συνέχιση της άσκησης των νόμιμα υφισταμένων δραστηριοτήτων
- Η εκτέλεση έργων αξιοποίησης των υδατικών πόρων για την εξυπηρέτηση των επιτρεπόμενων έργων και δράσεων.

Εκτός των γενικών όρων, για την Ζώνη Α (Θαλάσσιες Ζώνες) καθορίζονται επιπλέον κατά ζώνη εξειδικευμένες πρόσθετες χρήσεις.

Στο σύνολο της Ζώνης Β, επιπλέον, επιτρέπεται:

- Η κατασκευή νέων οδικών αξόνων παράλληλων προς την ακτή
- Η συντήρηση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων οδών και δικτύων υποδομών
- Νομίμως υφιστάμενα κτίρια – εγκαταστάσεις υπό προϋποθέσεις
- Η ελεύθερη χρήση των παραλιών και οι οργανωμένες πλαζ
- Η συλλογή βοτάνων, ασπόνδυλων και μυκήτων (μανιταριών), για την κάλυψη ατομικών αναγκών.
- Η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας
- Η μελισσοκομία υπό προϋποθέσεις
- Οι εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας, με χρήση φω-

τοβολταιϊκών στοιχείων και γεωθερμικών πεδίων, για την κάλυψη των αναγκών των επιτρεπόμενων χρήσεων

- Τα έργα συντήρησης και βελτίωσης βατότητας του οδικού δικτύου, καθώς και των υφιστάμενων υποδομών
- Τα έργα πρόληψης ή αντιμετώπισης της υφαλμύρωσης των υπογείων υδάτων ή εδαφών
- Η εκτέλεση έργων διαχείρισης υδατικών πόρων (υδρομαστεύσεις, υδροδότησης κ.λπ.), καθώς και τα έργα βελτίωσης της παροχетеυτικότητάς τους
- Η εκτέλεση έργων ορεινής υδρονομίας
- Η υλοποίηση έργων αναδάσωσης και αντιπυρικής προστασίας
- Η εκτέλεση των αναγκαίων αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων
- Η άσκηση της δασοπονίας υπό προϋποθέσεις
- Η επισκευή και η αναστήλωση – αποκατάσταση κτισμάτων και η αποκατάσταση στοιχείων του αγροτικού τοπίου
- Η διατήρηση, αποκατάσταση και ανακατασκευή των παραδοσιακών αναβαθμίδων.

Εκτός των γενικών όρων, για την Ζώνη Β (Χερσαίες Ζώνες) καθορίζονται επιπλέον κατά ζώνη εξειδικευμένες πρόσθετες χρήσεις.

Γενικοί περιορισμοί

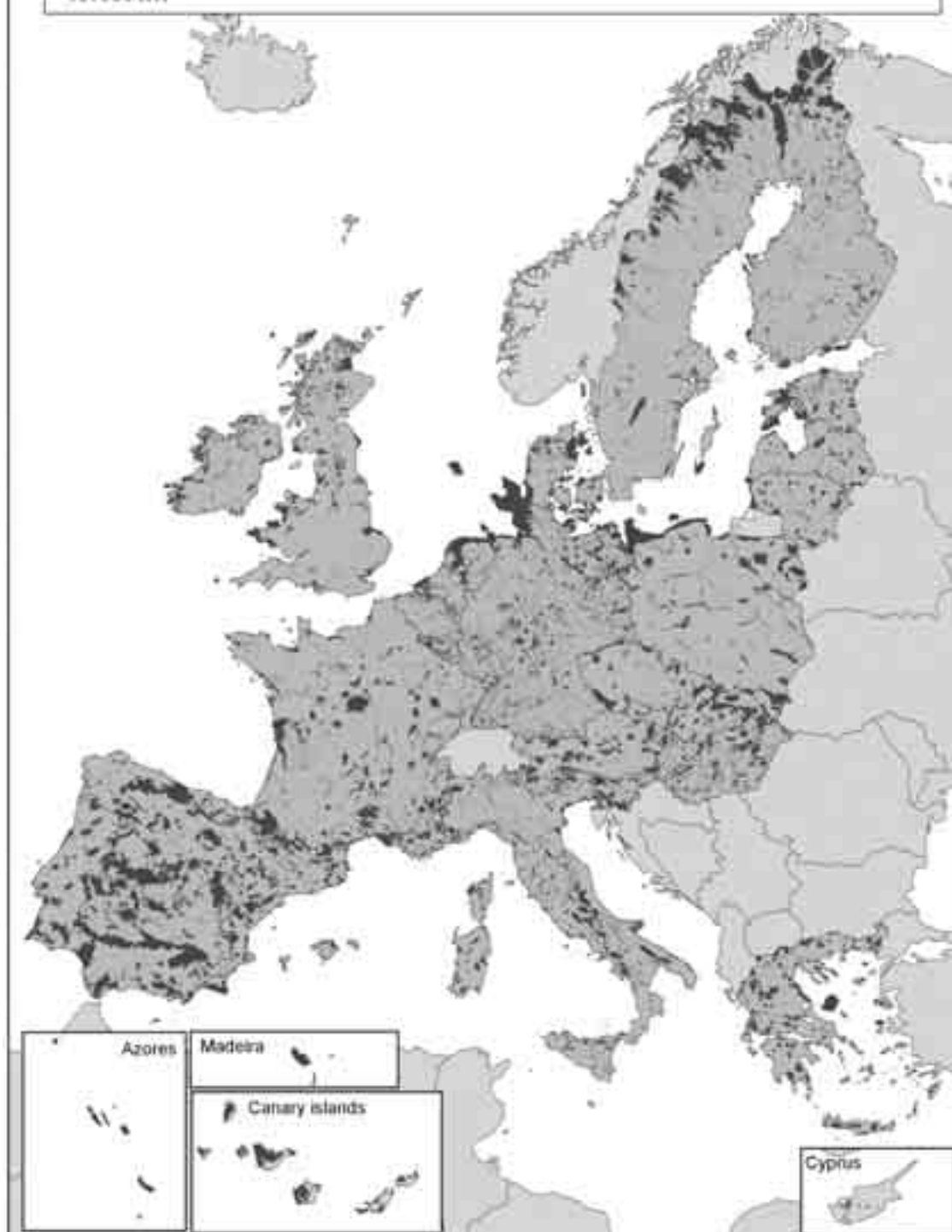
Στο σύνολο της Περιοχής Οικοανάπτυξης δεν επιτρέπεται:

- Η κατασκευή έργων και η εγκατάσταση δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στην 1η υποκατηγορία της πρώτης (Α) κατηγορίας, της ΚΥΑ 15393 / 2332 / 5.8.2002
- Κάθε φθορά της αυτοφυούς βλάστησης και του εδάφους στα δάση και τις δασικές εκτάσεις
- Όλες οι δραστηριότητες που υπάγονται στις διατάξεις της Οδηγίας «SEVESO», στο σύνολο της Καρπάθου και της Σαρίας
- Η απομάκρυνση των φυτοφακτών, με την εξαίρεση των έργων αναδάσμου. Στα έργα αναδάσμου είναι υποχρεωτική η δημιουργία φυτοφακτών
- Η διάθεση ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων, βιομηχανικών αποβλήτων, η απόθεση αδρανών υλικών, καθώς και οποιαδήποτε απόθεση τοξικού υλικού
- Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων με αποθηκευτική ικανότητα άνω των 300 m³, τα πετροχημικά και χημικά προϊόντα, καθώς και οι υποστηρικτικές υποδομές τους
- Κάθε είδους αλλοίωση της ακτής και του πυθμένα της θαλάσσιας ζώνης (δεν θα καταστρέφονται ή επιβαρύνονται οι παράκτιοι και θαλάσσιοι οικότοποι)

- Η διέλευση πετρελαιοφόρων και οποιουδήποτε πλωτού μέσου που μεταφέρει επικίνδυνα τοξικά ή ραδιενεργά φορτία. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η διέλευση των πετρελαιοφόρων πλοίων που μεταφέρουν καύσιμα για τον ανεφοδιασμό της Ολύμπου.



NATURA 2000 NETWORK Birds and Habitats Directive



NATURA 2000: Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τις προστατευόμενες περιοχές της Φύσης

Το πρόγραμμα NATURA 2000 είναι μια φιλόδοξη πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των σημαντικών οικολογικά περιοχών των κρατών – μελών της. Ουσιαστικά αποτελεί ένα οικολογικό δίκτυο περιοχών στις οποίες συναντώνται φυσικοί τύποι οικοτόπων, φυτικών και ζωικών ειδών, που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο δίκτυο NATURA 2000 περιλαμβάνονται σήμερα περίπου 25.000 περιοχές της Ε.Ε (περίπου το 20% του εδάφους της).

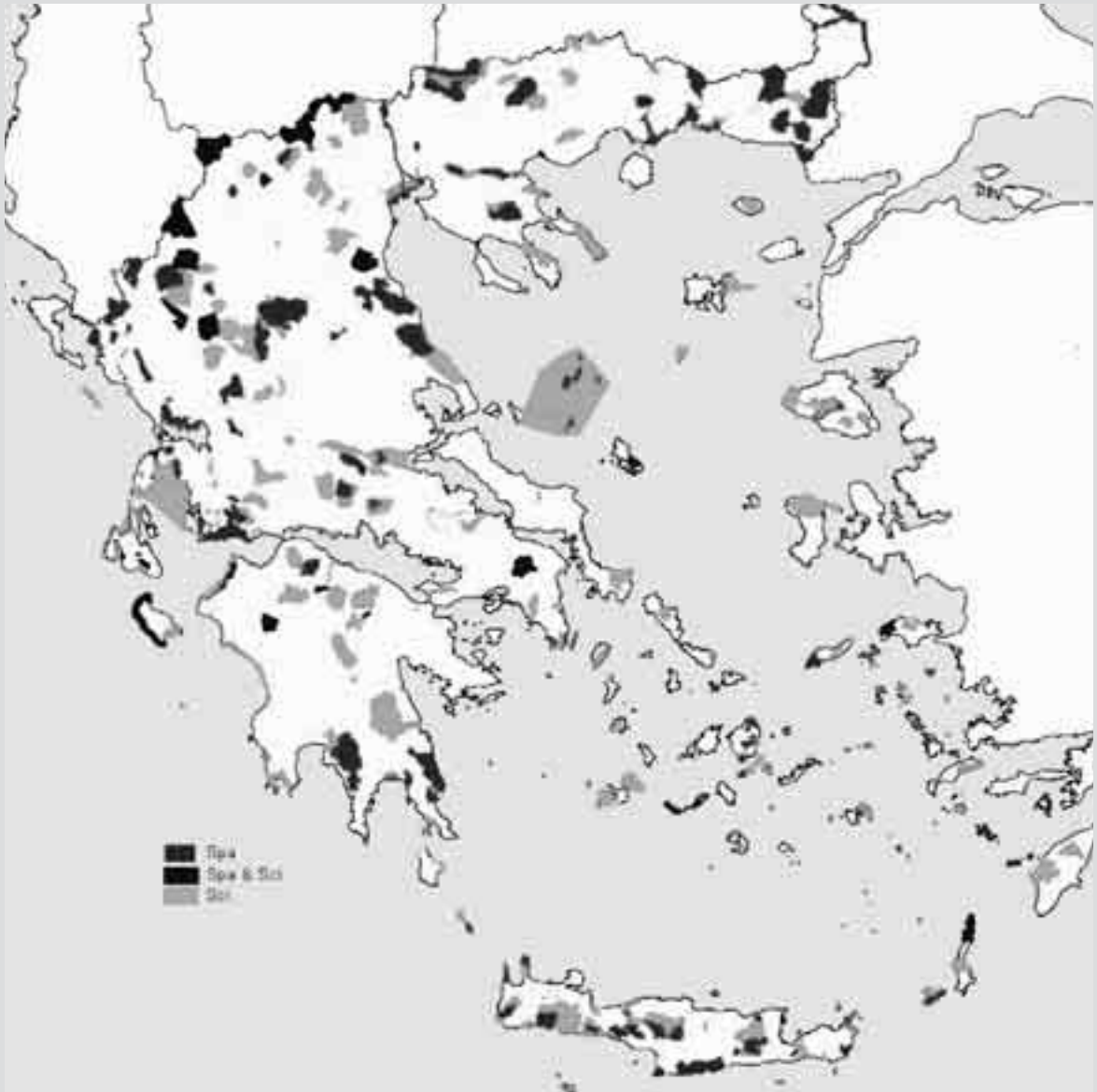
Το δίκτυο NATURA 2000 περιλαμβάνει δυο κατηγορίες περιοχών:

- **Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) – Special Protection Areas (SPA)**

Η κατηγορία αυτή αφορά περιοχές που φιλοξενούν σπάνια είδη της ορνιθοπανίδας που συμπεριλαμβάνονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 79/409 για τα πτηνά.

- **Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) – Sites of Community Importance (SCI)**

Η κατηγορία αυτή αφορά περιοχές που φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που συμπεριλαμβάνονται στο Παράρτημα I (Τύποι φυσικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση απαιτεί το χαρακτηρισμό περιοχών ως ειδικών ζωνών διατήρησης), στο Παράρτημα II (Ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση επιβάλλει τον καθορισμό ειδικών ζωνών διατήρησης) της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43. Επίσης για τον καθορισμό μιας περιοχής ως ΤΚΣ λαμβάνονται υπ' όψη και τα κριτήρια του Παραρτήματος III (Κριτήρια επιλογής των περιοχών που μπορεί να αναγνωριστούν ως περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος και να χαρακτηριστούν ως ειδικές ζώνες διατήρησης) της ίδιας οδηγίας.



Στην Ελλάδα, 402 περιοχές της ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000 και συγκεκριμένα 239 έχουν χαρακτηριστεί ως ΤΚΣ και 163 ως ΖΕΠ. Μερικές από τις προηγούμενες περιοχές παρουσιάζουν χωρική αλληλεπικάλυψη, συγκεκριμένα 31 ΤΚΣ είναι απολύτως ταυτόσημες με ΖΕΠ όσον αφορά την έκταση και την χωροθέτησή τους.

Οι περιοχές της Ελλάδας που ανήκουν στο δίκτυο NATURA 2000, αν δεν μετρηθούν διπλά οι αλληλεπικαλύψεις, καταλαμβάνουν έκταση περίπου 3.390.147ha που αντιστοιχεί περίπου στο 26,5% της επιφάνειάς της (21% της ελληνικής χέρσου – 2.774.895ha και 5,5% των θαλάσσιων χωρικών υδάτων – 615.251ha).

Αναλυτικές πληροφορίες για το Δίκτυο NATURA 2000 περιλαμβάνονται στην επίσημη ιστοσελίδα του Δικτύου www.natura.org



Χλωρίδα





*Μεσογειακά εποχικά τέλματα
Φωτ.: Χαράλαμπος Χριστοδούλου*

Οικότοποι

Προστατευόμενης Περιοχής

Οι τύποι οικοτόπων που συναντώνται στην προστατευόμενη περιοχή της Β. Καρπάθου και Σαρίας είναι οι ακόλουθοι:

Παράκτιοι και Αλλοφυτικοί Οικότοποι

- **Θαλάσσια ύδατα και περιοχές στις οποίες εκδηλώνεται παλίρροια.** Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με *Posidonia* (*Posidonium oceanicae*) (κωδικός Natura 2000: 1120)
 - Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι (κωδικός Natura 2000: 1160)
 - Ύφαλοι (κωδικός Natura 2000: 1170).
- **Απόκρημνες βραχώδεις ακτές και παραλίες με κροκάλες.** Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium spp.* (κωδικός Natura 2000: 1240).

Παράκτιες και Ενδοχωρικές Θίνες

- **Παράκτιες θίνες των ακτών του Ατλαντικού, της Βόρειας Θάλασσας και της Βαλτικής**
 - Ύγρες κοιλότητες μεταξύ των θινών (κωδικός Natura 2000: 2190).



Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum*
Φωτ.: Β. Πακάκη

Οικότοποι Γλυκών Υδάτων

■ Στάσιμα ύδατα

- Μεσογειακά εποχικά τέλματα (κωδικός Natura 2000: 3170).

■ Ρέοντα ύδατα – Τμήματα ρευμάτων ύδατος φυσικής και ημιφυσικής ροής (μικρές, μέσου μεγέθους και μεγάλες κοίτες) των οποίων η ποιότητα του ύδατος δεν εμφανίζει σημαντική αλλοίωση

- Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή από *Paspalo–Agrostidion* (κωδικός Natura 2000: 3290).



Δενδροειδή Juniperus spp.
Φωτ.: Β. Πακάκη



Λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση (Matorrals)

■ Δενδροειδή matorrals της Μεσογείου

- Δενδροειδή *Juniperus* spp. (κωδικός Natura 2000: 5210)
- Θερμομεσογειακές και προερημιτικές λόχμες (κωδικός Natura 2000: 5330)
- Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum* (κωδικός Natura 2000: 5420).

Φυσικές και Ημιφυσικές χλοώδεις διαπλάσεις

■ Ημιφυσικές ξηρές χλοώδεις διαπλάσεις και περιοχές όπου φύονται θάμνοι

- Ψευδοστέπα με αγροστώδη και μονοετή φυτά από *Thero-Brachypodietea* (κωδικός Natura 2000: 6220).



*Σπήλαια κατά το ήμισυ κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*



Δάσος ενδημικού είδους τραχείας πεύκης (Pinus brutia)
Φωτ.: Β. Παπάκη



Νότια παρόχθια δάση-στοές και λόχμες

Βραχώδεις οικότοποι και σπήλαια

■ Λιθώνες

- Λιθώνες της Ανατολικής Μεσογείου (κωδικός Natura 2000: 8140).

■ Βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση

- Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση (κωδικός Natura 2000: 8210)
- Πυριτικοί βράχοι με πρωτογενή βλάστηση *Sedo-Scleranthion* ή *Sedo albi-Veronicion dillenii* (κωδικός Natura 2000: 8230).

■ Άλλοι βραχώδεις οικότοποι

- Σπήλαια των οποίων δεν γίνεται τουριστική εκμετάλλευση (κωδικός Natura 2000: 8310).
- Θαλάσσια σπήλαια εξ ολοκλήρου ή κατά το ήμισυ κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας (κωδικός Natura 2000: 8330).

Δάση

■ Μεσογειακά δάση φυλλοβόλων

- Δάση *Platanion orientalis* και *Liquidambar orientalis* (κωδικός Natura 2000: 92C0)
- Νότια παρόχθια δάση-στοές και λόγχμες (*Nerio-Tamaricetea* και *Securinegion tinctoriae*) (κωδικός Natura 2000: 92D0).

■ Μεσογειακά δάση σκληροφύλλων

- Δάση με *Olea* και *Ceratonia* (κωδικός Natura 2000: 9320).

■ Μεσογειακά και μακαρονησιώτικα ορεινά εύκρατα δάση κωνοφόρων

- Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου (κωδικός Natura 2000: 9540).



Γλαδίολος ο ιταλικός ή τουρκοπούλι (*Gladiolus italicus*)
Φωτ.:Γ. Πρεάρης



Κοινά, σπάνια και ενδημικά φυτά

Η νησιωτική απομόνωση της Καρπάθου, πάνω από 2.000.000 χρόνια, συντέλεσε στην παρουσία ενός σημαντικού αριθμού σπάνιων και ενδημικών ειδών μερικά από τα οποία δεν απαντώνται πουθενά αλλού στον κόσμο. Σήμερα, στο βόρειο τμήμα του νησιού και στη Σαρία, όπου λόγω του έντονου ανάγλυφου οι ανθρώπινες παρεμβάσεις υπήρξαν περιορισμένες, συναντώνται τα περισσότερα από τα σπάνια και ενδημικά είδη της Καρπάθου.



Καμπανούλα της Καρπάθου (Campanula carpatha)
Φωτ.: Γ. Πρεάρης

Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 87 είδη στην περιοχή Β. Καρπάθου – Σαρίας, που θεωρούνται σημαντικά, καθώς είναι ενδημικά, σπάνια ή απειλούμενα. Τα είδη: Αριστολογία η κρητική (*Aristolochia cretica*), Καμπανούλα της Καρπάθου (*Campanula carpatha*), Καμπανούλα η πινάτσιος (*Campanula pinatzii*), Διάνθος ο θαμνώδης ή αγριογαρούφαλλο (*Dianthus fruticosus* ssp. *carpathus*), Ερύσιμον το κάντειον (*Erysimum candicum* ssp. *carpathum*), Όφρυς η αιγαιακή (*Ophrys aegaea*), είδος φλώμου ή ασφάκα (*Phlomis pichleri*) και Σιληνή η αμμόφιλος της Καρπάθου (*Silene ammorphila* ssp. *carpathae*) είναι τοπικά ενδημικά του συμπλέγματος Καρπάθου – Κάσου.

Ενδεχομένως τα είδη αυτά να υποτιμούν την πραγματικότητα καθώς υπάρχουν εξαιρετικά δυσπρόσιτες περιοχές οι οποίες δεν έχουν ερευνηθεί επισταμένα.

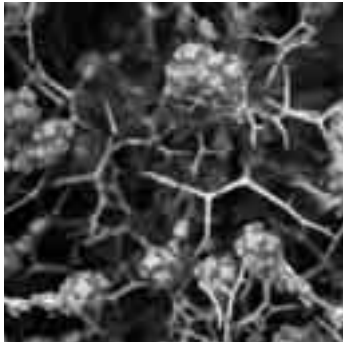


Παιώνια η κλούτζια (*Paeonia clusii* ssp. *clusii*)
Φωτ.: Β. Ποιμάκη

Τα είδη: Ασκόλυμπρος (*Centaurea raphanina* ssp. *raphanina*), Κρεπίς η κρητική – είδος πικραλίδας (*Crepis cretica*), είδος βαλσαμόχορτου (*Hypericum cuisinii*), Παιώνια η κλούζεια (*Paeonia clusii* ssp. *clusii*), Σέδον το κρητικόν (*Sedum creticum*), Σέδον το κρητικόν – ποικιλία το μονοκαρπικόν (*Sedum creticum monocarpicum*), Σενέκιο το γναφαλοειδές (*Senecio gnaphalodes*), Στάχυς ο ακιδωτός (*Stachys mucronata*), Στερονβεργία η γρωυτέριος (*Sternbergia greuteriana*), Τεύκριον το χαρίεν (*Teucrium gracile*), είδος άγριου τριφυλλιού (*Trifolium praetermissum*) και είδος βαλεριάννας (*Valeriana asarifolia*) είναι ενδημικά της Κρητικής περιοχής (Κάρπαθος, Κάσος, Κρήτη και νησίδες).

Φρύγανα – Θαμνώνες

Τα φρύγανα και οι θαμνώνες αποτελούν την κυρίαρχη βλάστηση στην προστατευόμενη περιοχή καθώς απαντώνται σε όλη σχεδόν την έκτασή της. Ειδικά τα φρύγανα αποτελούν τη μοναδική ζώνη βλάστησης στο δυτικό τμήμα της Β. Καρπάθου και στο βόρειο και δυτικό τμήμα της Σαρίας.



Χαρακτηριστικά είδη είναι η αστοιβή (*Sarcopoterium spinosum*), η ασφάκα ή φλώμος (*Phlomis* sp.), το θυμάρι (*Coridothymus capitatus*), η ακανθόθαμνος Ευφόρβια ή γαλαστοιβή (*Euphorbia acanthothamnus*), η λαδανιά (*Cistus creticus*), το αμάραντο (*Limonium carpathum*), η δενδρώδης Ευφόρβια (*Euphorbia dendroides*), το αγριοκυπάρισσο ή φίδα (*Juniperus phoenicea*) κ.ά.



*Αγριοκυπάρισσο ή φίδα (Juniperus phoenicea)
Φωτ.: Β. Παχάκη*

*Οι χαμηλές διαπλάσεις με αγκαθωτούς, ημισφαιρικούς
(μαξιλαρόμορφους) θάμνους, ονομάζονται φρύγανα.
Είναι αρκετά ανθεκτικά είδη και αντέχουν στις υψηλές
θερμοκρασίες και στην ξηρασία.*



Ευφόρβια η ακανθόθαμνος ή γαλαστοιβή
(*Euphorbia acanthothamnus*)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Ευφόρβια η δεινρώδης
(*Euphorbia dendroidea*)
Φωτ.: Γ. Πρεσάρης



Τραχεία πεύκη (Pinus brutia)
Φωτ.: Α. Πετσωνίδης

Πευκοδάσος

Στις ανατολικές πλαγιές της Β. Καρπάθου καθώς και στις νότιες και ανατολικές πλαγιές της Σαρίας αναπτύσσονται αντιπροσωπευτικά και σε καλή κατάσταση διατήρησης δάση με τραχεία πεύκη (*Pinus brutia*). Το 1983, λόγω της μεγάλης φωτιάς στην περιοχή, ένα μεγάλο μέρος του πευκοδάσους καταστράφηκε.

Σήμερα οι εκτάσεις αυτές παρουσιάζουν ικανοποιητική αναγέννηση. Ο υπόροφος του πευκοδάσους αποτελείται κυρίως από θαμνώδη είδη όπως μαστιχοφόρο σχίνο (*Pistacia lentiscus*), χαρουπιά (*Ceratonia siliqua*), ράμνος (*Rhamnus lycioides*), θυμάρι (*Coridothymus capitatus*) κ.ά.



Σιληνή του Χόλτμαν (Silene holzmannii)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.

Άλλα σημαντικά είδη

Σπάνια και ενδημικά, που επίσης απαντώνται στην περιοχή είναι τα εξής: Κρεπίς η φράζειος (*Crepis fraasii*), Λίνον το δενδρώδες (*Linum arboreum*), Λομελοσία η ποικιλόφυλλος – είδος κουφολάχανου (*Lomelosia variifolia*), Σιληνή η κυαμοειδής (*Silene fabaria*) και Σιληνή του Χόλτσμααν (*Silene holzmanii*) που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43.



Πανίδα





Μεσογειακή φώκια (Monachus monachus)
Φωτ.: ΜΟπ/ Π. Δενδρινός

Monachus monachus

Ένα είδος που απειλείται...

Το σημαντικότερο είδος που συναντάται στην προστατευόμενη περιοχή της Β. Καρπάθου – Σαρίας είναι η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*, η οποία είναι το υπ' αριθμόν ένα θαλάσσιο θηλαστικό υπό εξαφάνιση στην Ευρώπη ενώ τοποθετείται στα δέκα πιο απειλούμενα είδη στον κόσμο.

Συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των απειλούμενων ειδών της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης (IUCN 1996) ενώ στην Ελλάδα, η μεσογειακή φώκια, συμπεριλαμβάνεται ως απειλούμενο είδος στο «Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Σπονδυλοζώων της Ελλάδας» (Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία 1992) και προστατεύεται από το Π.Δ. 67/1981.

Η μεσογειακή φώκια είναι από τα μεγαλύτερα είδη φωκών που υπάρχουν στον κόσμο. Φτάνει σε μήκος τα 3 μέτρα και ζυγίζει μέχρι 300 κιλά. Το σχήμα του σώματός της είναι ατρακτοειδές, έτσι ώστε να διευκολύνεται η κίνηση του ζώου μέσα στο νερό. Τα άκρα του έχουν σχήμα πτερυγίων. Δεν έχει εξωτερικά αυτιά, αλλά μικρές ακουστικές οπές. Διαθέτει μακριά μουστάκια που χρησιμεύουν ως αισθητήρια όργανα. Το δέρμα της καλύπτεται από κοντό τρίχωμα μήκους περίπου μισού εκατοστού με πιο συνηθισμένα χρώματα το μαύρο, το σκούρο καφέ ή το γκριζο στην πλάτη, ενώ στην κοιλιά το ανοιχτό γκριζο.

Διαφορές των δύο φύλων

Τα ενήλικα αρσενικά είναι κατά μέσο όρο λίγο πιο μεγάλα και βαριά από τα αντίστοιχα θηλυκά (αρσενικά: μήκος 2,4 μέτρα, βάρος 315 κιλά – θηλυκά: μήκος 2,0 – 2,4 μέτρα, βάρος 300 κιλά). Εκτός του μεγέθους οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων εντοπίζονται και στο χρωματισμό του τριχώματος.

Τα θηλυκά εμφανίζουν χρωματισμούς που ποικίλουν μεταξύ του καφέ – μπέζ και γκρι – ασημί με ανοιχτότερες αποχρώσεις στην κοιλιά. Τα αρσενικά εμφανίζονται σκούρα γκρι ή μαύρα με μια ευδιάκριτη άσπρη κηλίδα στην κοιλιά.

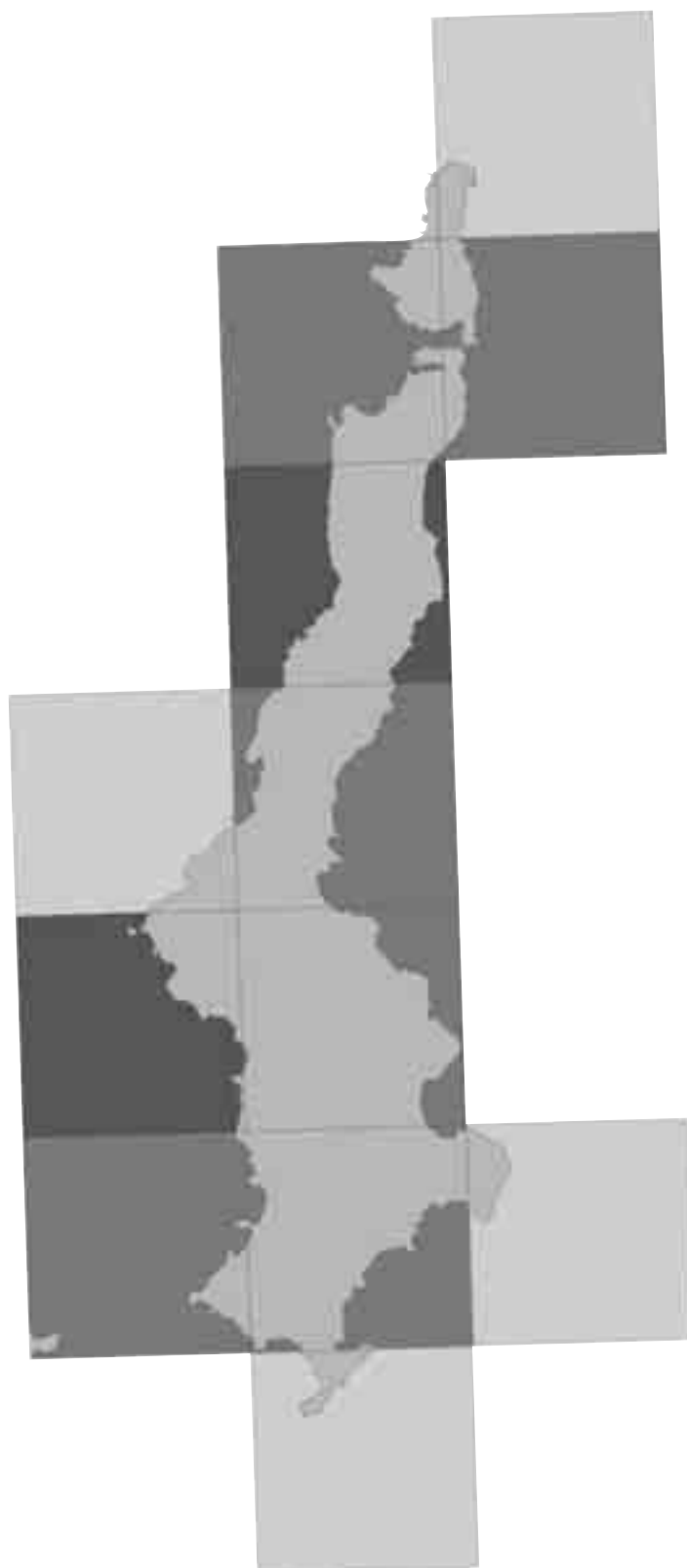


*Χαρακτηριστική σπηλιά της προστατευόμενης περιοχής,
ιδανικό ενδιαίτημα για τη Μεσογειακή φώκια
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

Μετακίνηση – Διατροφή

Οι δυνατότητες μετακίνησης, κατάδυσης, προσανατολισμού και σύλληψης της τροφής στη θάλασσα είναι πολύ μεγάλες. Σχετικά πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι οι Μεσογειακές φώκιες έχουν την ικανότητα να καλύψουν σημαντικές αποστάσεις μέσα σε λίγους μήνες (πάνω από 150 ναυτικά μίλια σε 3 μήνες).

Η φώκια *Monachus monachus* τρέφεται με μια ποικιλία ψαριών και μαλακίων όπως χταπόδια, καλαμάρια και σουπιές. Καθημερινά χρειάζεται για να τραφεί 3–5 κιλά τροφής. Για την εύρεση της τροφής της, η μεσογειακή φώκια μπορεί να διανύσει καθημερινά αρκετά χιλιόμετρα ενώ κυνηγά σε βάθη έως 120 μέτρων, δυνατότητα την οποία αποκτά από την ηλικία λίγων μόλις μηνών.



Εμφανίσεις *M. φάκιος*

Light gray square	1 - 10 εμφανίσεις
Medium gray square	11 - 20 εμφανίσεις
Dark gray square	πλην από 21 εμφανίσεις





Η λατινική ονομασία της μεσογειακής φώκιας, Monachus monachus, σημαίνει «Φώκια μοναχός» και αυτό γιατί το σκούρο χρώμα της θυμίζει ράσο και ο παχύς λαιμός της μοιάζει με κουκούλα μοναχού.





*Οι σπηλιές της Β. Καρπάθου – Σαρίας αποτελούν
ιδανικό ενδιαίτημα για τις φώκιες και τα μικρά τους
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ. (Γ. Πρεάρης)*





*Νεογέννητο φωκάκι κατά το θηλασμό
Φωτ.: ΜΟπ - αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*



*Μικρό Μεσογειακής φύκιας
Φωτ.: ΜΟπ/ Α. Καραμανλίδης*

Αναπαραγωγή

Στη μεσογειακή φώκια παρατηρείται ένας μέτριος βαθμός πολυγυνισμού, στον οποίο ένα ενήλικο αρσενικό ζευγαρώνει με περισσότερα από ένα θηλυκά. Η περίοδος κύησης της φώκιας διαρκεί περίπου 10 μήνες και γεννά ένα μικρό κάθε ένα με δύο χρόνια το οποίο θηλάζει για 3–4 μήνες. Το είδος μπορεί να ζήσει έως και 30 χρόνια στη φύση, ενώ η σεξουαλική ωριμότητα παρατηρείται στον 5ο–6ο χρόνο στα αρσενικά και στον 3ο–4ο χρόνο στα θηλυκά.

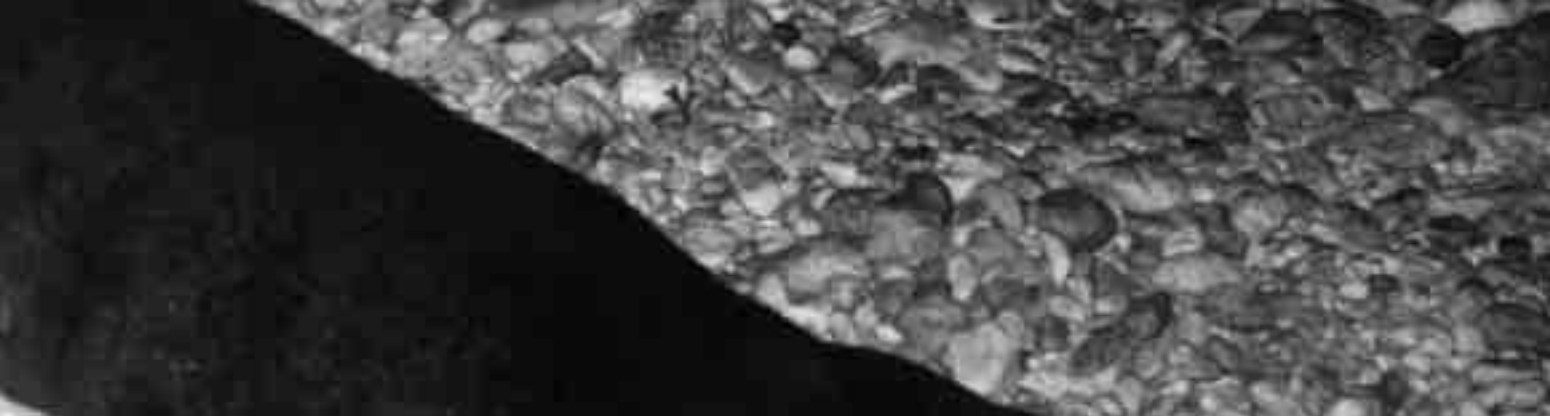
Τα μικρά της μεσογειακής φώκιας έχουν μήκος περίπου 1 μέτρο και ζυγίζουν γύρω στα 15–18 κιλά. Το δέρμα τους καλύπτεται από μακρύ τρίχωμα μήκους 1–1,5 εκατοστών, χρώματος σκούρου καφέ έως μαύρου με μία άσπρη ευμεγέθης κηλίδα στην κοιλιά, της οποίας το σχήμα διαφέρει μεταξύ των δύο φύλων.



Εμφάνιση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα φιλοξενείται ο μεγαλύτερος πληθυσμός της μεσογειακής φώκιας ο οποίος εκτιμάται περίπου στα 200 με 300 άτομα (IUCN 1998). Οι εμφανίσεις της είναι ευρύτατα κατανεμημένες σε όλη την χώρα με πιο σημαντικές περιοχές: τις Σποράδες (Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου και Βορείων Σποράδων), τις Νοτιοδυτικές Κυκλάδες (Νησιωτικό σύμπλεγμα Κιμώλου – Πολυαίγου), το Ιόνιο πέλαγος (Ζάκυνθος, Κεφαλονιά, Παξοί) και τα Δωδεκάνησα (Κάσος, Κάρπαθος).

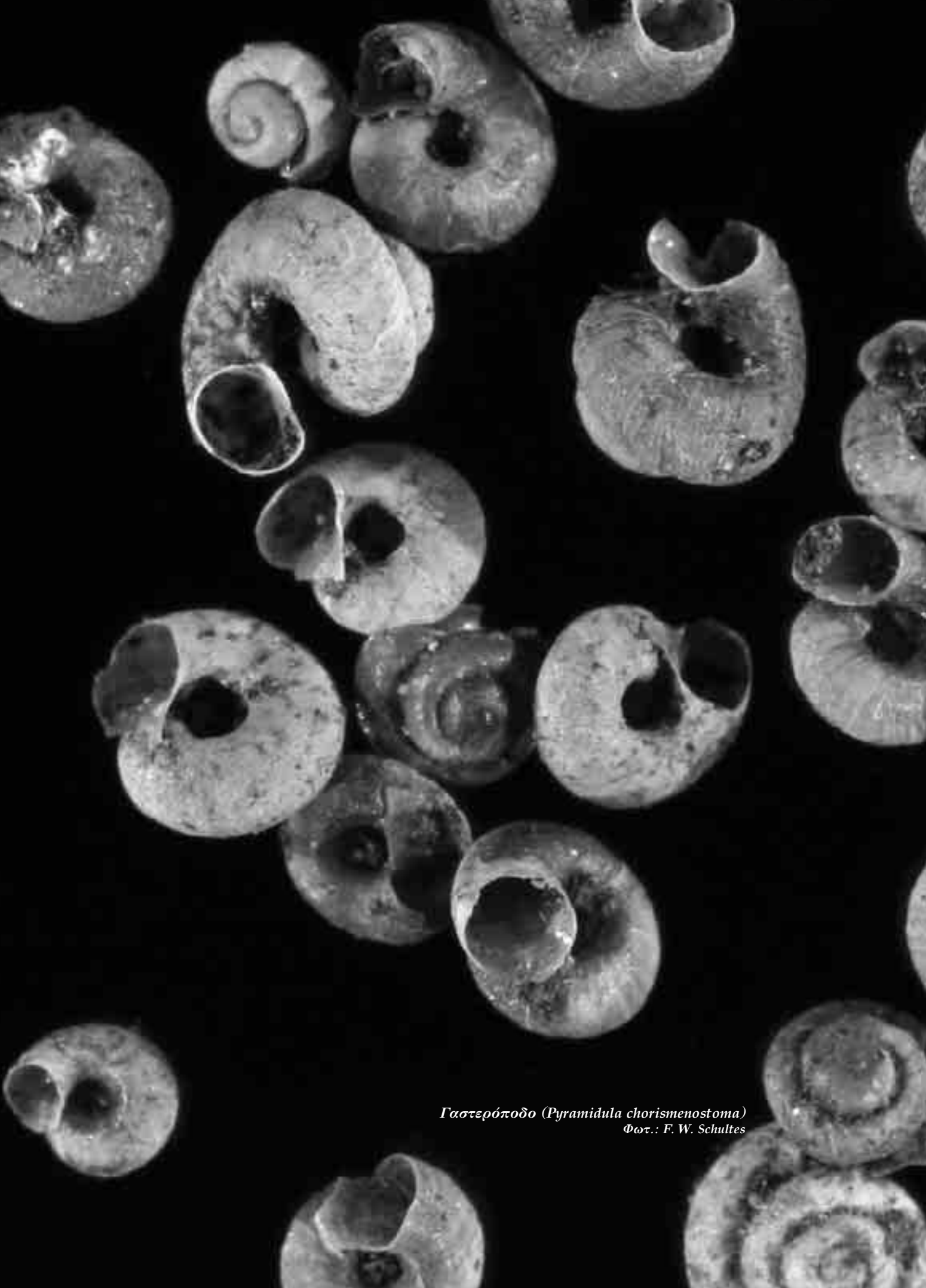
Η προστατευόμενη περιοχή της Β. Καρπάθου – Σαρίας χαρακτηρίζεται ως ένας πολύ σημαντικός βιότοπος για τη διαβίωση και αναπαραγωγή της μεσογειακής φώκιας λόγω των κατάλληλων χερσαίων ενδιαιτημάτων που συναντώνται στην περιοχή και τα οποία χρησιμοποιούνται από αυτές. Εκτιμάται ότι την περιοχή χρησιμοποιεί ένας πληθυσμός τουλάχιστον 30–35 ατόμων διαφόρων ηλικιών, εκτός των νεογέννητων (MOM 2009).



Απειλές

Η κυριότερη απειλή που αντιμετωπίζει η μεσογειακή φώκια στην περιοχή είναι η μείωση των κατάλληλων ενδιαιτημάτων για ανάπαυση και αναπαραγωγή και οι οχλήσεις κυρίως λόγω της ανεξέλεγκτης και χωρίς όρους τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής της Καρπάθου. Επίσης η εκτεταμένη αλιεία στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή με μηχανότρατες και γρι-γρι οδηγεί στη μείωση της διαθέσιμης τροφής.

*Η μεσογειακή φώκια είναι δείκτης υγείας του
θαλάσσιου περιβάλλοντος και μέρος της
πλούσιας βιοποικιλότητας της Ελλάδας.*



Γαστερόποδο (*Pyramidula chorismenostoma*)
Φωτ.: F. W. Schultes

Χερσαία και θαλάσσια ασπόνδυλα

Τα χερσαία ασπόνδυλα (εκτός των σπηλαιόβιων) που απαντώνται στην προστατευόμενη περιοχή και παρουσιάζουν ενδιαφέρον λόγω του ότι είναι ενδημικά της Ελλάδος είναι τα Γαστερόποδα *Albinaria unicolor*, *Cecilioides sp.*, *Pyramidula chorismenostoma*, *Vitrea clessini* και *Zonites sariae*.



Πίνα (Pina nobilis)
Φωτ.: αρχείο Agenda

Από τα θαλάσσια δίθυρα ασπόνδυλα, τα είδη με εξαιρετικό ενδιαφέρον είναι το *Arca noae*, κοινώς καλόγνωμη, και το *Pinna nobilis*, κοινώς πίνια, ο πληθυσμός του οποίου είναι από τους μεγαλύτερους στο νότιο Αιγαίο ενώ προστατεύεται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, καθώς περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43.



Νυχτερίδα (Myotis blythii)
Φωτ.: αρχείο Agenda

Σπηλαιοπανίδα

Στην προστατευόμενη περιοχή συναντώνται δύο σπήλαια αυτό του «Αγίου Ιωάννη» στη Βρουκούντα (διαμορφωμένο σήμερα ως εκκλησία) και αυτό της Ολύμπου (ορατό από το δρόμο Πηγάδια – Όλυμπος στα 400 μ. υψόμετρο). Στο πρώτο σπήλαιο έχουν βρεθεί δύο είδη ισοπόδων, το *Chaetophiloscia cellaria* και το *Bathytropa granulata* και ένα είδος ορθοπτέρου, ενδημικό της Καρπάθου, το *Discoptila kinzelbachi*.



Πεπλόγλαυκα (Tyto alba)
Φωτ.: St. Brace

Στο σπήλαιο της Ολύμπου έχουν παρατηρηθεί τα εξής είδη: η Πεπλόγλαυκα, είδος κουκουβάγιας (*Tyto alba*) που προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βέρνης (περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II) τα θηλαστικά Μυγαλή (*Crocidura leucodon*), είδος τρωκτικού, και Μικρομυωτίδα (*Myotis blythii*), είδος νυχτερίδας, καθώς και η Βουβονυχτερίδα (*Pipistrellus savii*). Τα είδη αυτά προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία με το Π.Δ. 67/81, με τη Σύμβαση της Βέρνης (η Μυγαλή συμπεριλαμβάνεται στο Παράρτημα II και η Μικρομυωτίδα στο Παράρτημα III) και με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 92/43 (η Μικρομυωτίδα συμπεριλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV και η Βουβονυχτερίδα στο Παράρτημα IV). Η Βουβονυχτερίδα *Pipistrellus savii* περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43 και προστατεύεται από την Ελληνική Νομοθεσία με το Π.Δ. 67/81.



Βάτραχος (*Pelophylax cerigensis*)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.

Αμφίβια

Αν και η περιοχή δεν παρουσιάζει ποικιλία αμφιβίων, τα λίγα είδη που συναντώνται είναι εξαιρετικά σπάνια και τοπικά ενδημικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η σαλαμάνδρα *Lyciasalamandra helverseni*, κοινώς κοχυλίνα, η οποία είναι το μοναδικό ενδημικό ουροδελές στην Ελλάδα. Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, από τη Συνθήκη της Βέρνης, από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 92/43 και συμπεριλαμβάνεται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Σπονδυλοζώων της Ελλάδας. Επίσης πολύ σημαντικό είδος αμφιβίου είναι και ο βάτραχος *Pelophylax cerigensis*, τοπικό ενδημικό της Καρπάθου. Θεωρείται είδος άκρως απειλούμενο (IUCN 2010) και συμπεριλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Συνθήκης της Βέρνης.



Σαλαμάνδρα (*Lyciasalamandra helverseni*)
Φωτ.: Γ. Πρεάσης

Η κοχυλίνα εμφανίζεται μόνο στην Κάρπαθο, στη Σαρία, στην Κάσο και στο Καστελόριζο και πουθενά αλλού στον κόσμο. Προτιμά ξηρούς βιοτόπους για να ζήσει και μπορεί κανείς να τη συναντήσει κάτω από πέτρες σε μαντρότοιχους αλλά και σε δασώδεις περιοχές.



Αβλέφαρος (Ablepharus kitaibelii)
Φωτ.: R. Pelleg



Αβλεφαρόσαυρα (Orphisops elegans)
Φωτ.: K. Kapustin



Ερπετά

Τα είδη ερπετών με μεγάλο ενδιαφέρον για την προστατευόμενη περιοχή είναι το *Cyrtopodionkotschyi oertzeni*, κοινώς Κασίριδα, και το *Ablepharus kitaibelii fabichi*, κοινώς Αβλέφαρος, καθώς εμφανίζονται μόνο στην Καρπαθο, στη Σαρία, στην Κάσο και στα Αρμάθια. Προστατεύονται από το Π.Δ. 67/81, από τη Συνθήκη της Βέρνης, ενώ ο Αβλέφαρος περιλαμβάνεται και στο Παράρτημα IV της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43.

Άλλα είδη που συναντώνται είναι η Αβλεφαρόσαυρα (*Ophisops elegans*), το Λιακόνη (*Chalcides ocellatus*), το Σαμιαμίδι (*Hemidactylus turcicus*), το Νερόφιδο (*Natrix natrix*) και ο Μαύρος Ζαμένης (*Coluber jugularis*), τα οποία προστατεύονται από το Π.Δ. 67/81, από τη Συνθήκη της Βέρνης και την Ευρωπαϊκή Οδηγία 92/43.

Ορνιθοπανίδα

Η Β. Κάρπαθος και η Σαρία υπάγονται στις «Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά στην Ευρώπη» καθώς από τα 43 συνολικά είδη πουλιών που έχουν καταγραφεί στη περιοχή, τα 18 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 79/409 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

35 είδη πουλιών χρησιμοποιούν την προστατευόμενη περιοχή ως τόπο αναπαραγωγής, 11 από αυτά περιλαμβάνονται στα είδη προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 79/409.



Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax aristotelis*)
Φωτ.: Γ. Πρεάρης



Νησιώτικη πέρδικα (Alectoris chukar)
Φωτ.: αρχείο Agenda

Στην περιοχή φωλιάζουν σπάνια αρπακτικά όπως ο Σπιζαετός (*Hieraaetus fasciatus*), ο Μαυροπετρίτης (*Falco eleonora*), ο Πετρίτης (*Falco peregrinus*) και η Αετογερακίνα (*Buteo rufinus*).

Άλλα σημαντικά είδη για την προστατευόμενη περιοχή είναι ο Αιγαιόγλαρος (*Larus audouinii*), που αποτελεί το μοναδικό είδος γλάρου που απαντάται μόνο στη Μεσόγειο, η Νησοπέδικα (*Alectoris chucar*), της οποίας ο πληθυσμός μειώνεται συνεχώς λόγω του κυνηγιού και ο Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax aristotelis*), είδος τρωτό.



Μαυροπετρίτης (Falco eleonorae)
Φωτ.: T. Shears

Ο Μαυροπετρίτης, γνωστός και ως βαρβάκι, είναι ένα μεταναστευτικό γεράκι που φωλιάζει σε αποικίες, σε ακατοίκητες νησίδες ή σε απόκρημνους βράχους. Αποτελεί το σημαντικότερο είδος στην Ελλάδα, καθώς φιλοξενείται το 75% του συνολικού παγκόσμιου πληθυσμού του. Στην Ελλάδα συναντάται από τον Απρίλιο έως τα τέλη Οκτωβρίου.



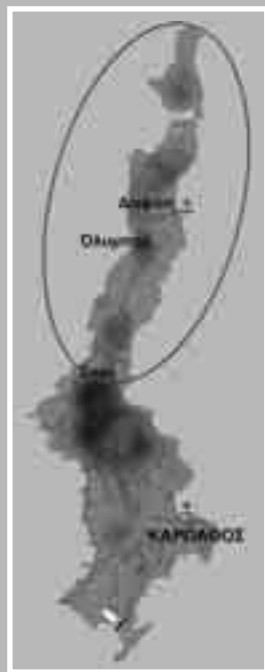
Σπιζαετός (Hieraetus fasciatus)

Ο Σπιζαετός αποτελεί ένα από τα απειλούμενα αρπακτικά πουλιά που φιλοξενεί η περιοχή. Το Birdlife International τον κατατάσσει στα απειλούμενα είδη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται στα «Τρωτά» είδη του Ελληνικού Κόκκινου Βιβλίου (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία).



*Οικοτουριστικός
Προορισμός*





Μέχρι τη δεκαετία του '80 η επίσκεψη της περιοχής της Βόρειας Κάρπαθου ήταν αρκετά δύσκολη καθώς ο δρόμος που τη συνέδεε με τη Νότια Κάρπαθο ήταν πολύ δύσβατος και η ακτοπλοϊκή σύνδεση ανύπαρκτη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η βόρεια περιοχή να είναι σχεδόν αποκομμένη από την υπόλοιπη Κάρπαθο και τουριστικά υποβαθμισμένη καθώς ελάχιστοι τουρίστες την επισκέπτονταν. Με την βελτίωση του οδικού δικτύου και τη κατασκευή του λιμανιού στο Διαφάνι, στο τέλος της δεκαετίας του '80, η επίσκεψη τουριστών στην περιοχή αυξήθηκε και αυτό λειτούργησε ως έναυσμα για την κατασκευή ξενοδοχείων και ενοικιαζόμενων δωματίων. Κατά την περίοδο 1986–1996 οι επισκέψεις των τουριστών αυξήθηκαν κατά 85% ενώ κατά 100% αυξήθηκαν οι διανυκτερεύσεις στα καταλύματα της περιοχής.

Ωστόσο, η Β. Κάρπαθος δεν διαθέτει κατάλληλη υποδομή για την υποδοχή μαζικού τουρισμού. Αν και η οικονομική ζωή του νησιού εξαρτάται άμεσα από τον κλάδο του τουρισμού, ειδικά για την προστατευόμενη περιοχή της Β. Κάρπαθου – Σαρίας, η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη δεν είναι θεμιτή γιατί θα αλλοιώσει ανεπανόρθωτα τον ιδιαίτερα παραδοσιακό χαρακτήρα της περιοχής και θα προκαλέσει καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον.

Λόγω του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος, το εντυπωσιακό τοπίο, τους παραδοσιακούς οικισμούς ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, τους σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, τα πολυάριθμα εκκλησάκια και τις εξαιρετικές παραλίες, η Βόρεια Κάρπαθος είναι ιδανική για ήπιες μορφές τουρισμού με πολιτιστικά, ιστορικά και φυσιολατρικά στοιχεία, όπως είναι ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο φυσιολατρικός – περιπατητικός τουρισμός κ.ά.



Πεζοπορικές Διαδρομές

Αναμφισβήτητα, ο αποτελεσματικότερος τρόπος να γνωρίσει κανείς την περιοχή και τις ομορφιές της είναι πεζοπορώντας. Πράγματι, η Βόρεια Κάρπαθος διαθέτει ένα καλά αναπτυγμένο δίκτυο πεζοπορικών διαδρομών (μονοπάτια) μέσω των οποίων μπορεί κανείς να γνωρίσει όλα τα αξιόλογα σημεία της περιοχής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα παλιά πετρόκτιστα μονοπάτια (καλντερίμια) που απαντώνται, τα οποία διατηρούν μέχρι σήμερα το παραδοσιακό τους χαρακτήρα. Επίσης αρκετές διαδρομές οδηγούν και σε εξαιρετικές παραλίες, οι οποίες δεν είναι προσβάσιμες, με άλλο μέσο, από την ξηρά. Τέλος, η επίσκεψη στη νήσο Σαρία γίνεται μόνο με τα πόδια αφού δεν διαθέτει καθόλου οδικό δίκτυο.

Πρέπει να επισημανθεί ότι όλες οι διαδρομές του δικτύου είναι επαρκώς σηματοδοτημένες καθώς υπάρχουν τοποθετημένες κόκκινες πινακίδες κατεύθυνσης κάνοντας έτσι πιο εύκολη τη περιήγηση του επισκέπτη στη περιοχή.





1. Σπόα – Όλυμπος

Η διαδρομή 1 αποτελεί ουσιαστικά τη σύνδεση της νότιας Καρπάθου με τη βόρεια καθώς ξεκινά από το όμορφο χωριό Σπόα (νότια) και καταλήγει στον παραδοσιακό οικισμό της Ολύμπου (βόρεια). Το μήκος της διαδρομής είναι 16 χλμ. και η διάρκεια που θα χρειαστεί κάποιος για να τη διανύσει είναι 5,5 ώρες. Το μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής είναι μονοπάτι (10 χλμ.) και το υπόλοιπο χωματόδρομος (6 χλμ.). Η υψομετρική διαβάθμιση της διαδρομής είναι 350 μ. – 670 μ. – 260 μ. Η βλάστηση κατά μήκος της είναι κυρίως χαμηλή θαμνώδης και μόνο ένα τμήμα κοντά στην Όλυμπο καλύπτεται με πυκνό πευκοδάσος τραχείας πεύκης.

Αν και στην αρχή η διαδρομή μπορεί να είναι λίγο κουραστική λόγω τις πεζοπορίας σε χωματόδρομο, ο πεζοπόρος αποζημιώνεται στο δεύτερο τμήμα της, πλησιάζοντας στην Όλυμπο, καθώς περπατά σε καλοφτιαγμένο καλντερίμι στις απόκρημνες δυτικές πλαγιές του Προφήτη Ηλία με εξαιρετική θέα στο πέλαγος. Γενικά η περιοχή διαθέτει κατά μήκος της πολλά σημεία με εντυπωσιακή θέα, όπως στο πρώτο κομμάτι η θέα στο ακρωτήριο της Αγ. Ειρήνης, η τοποθεσία Πεί και κυρίως η περιοχή Αποσκίνου με τις εντυπωσιακές πεζούλες, οι πλαγιές του Προφήτη Ηλία κ.ά.



Όλυπος – Φορόλι
Φωτ.: Β. Παχακη

2. Όλυμπος – Τοποθεσία Πεί – Όλυμπος

Η τοποθεσία Πεί και κυρίως η περιοχή Αποσκίνου αποτελεί μια από τις ομορφότερες περιοχές της Βόρειας Καρπάθου λόγω του μοναδικού της ανάγλυφου με τις πεζούλες, και την εντυπωσιακή θέα. Η διαδρομή 2 αποτελεί μια κυκλική διαδρομή που μπορεί κανείς να ξεκινήσει από την Όλυμπο να επισκεφτεί τον κόλπο του Ευγώνυμου και το όμορφο Πεί – Αποσκίνου και να καταλήξει πάλι στην Όλυμπο. Το μήκος της διαδρομής 2 είναι 13 χλμ. (μονοπάτι 11 χλμ., χωματόδρομος 2 χλμ.) και η διάρκειά της 4,5 ώρες. Η υψομετρική διαβάθμιση είναι 350 μ. – 20 μ.– 260 μ. Ουσιαστικά μόνο το πρώτο κομμάτι της διαδρομής είναι νέο (Όλυμπος – Πεί) καθώς το δεύτερο (Πεί – Όλυμπος) συνεχίζει στο προηγούμενο μονοπάτι (καλντερίμι) της διαδρομής 1.

Η βλάστηση στο μεγαλύτερο μέρος της είναι χαμηλή θαμνώδης. Τα ενδιαφέροντα σημεία της διαδρομής, εκτός των Αποσκίνου και Πεί, είναι ο κόλπος του Ευγώνυμου, το εκκλησάκι της Αγ. Μονής με τις βυζαντινές αρχαιότητες και γενικά η πανοραμική θέα στο πέλαγος σε όλη σχεδόν τη διάρκεια της πεζοπορίας.



*Παραλία Φορόκλι
Φωτ.: Μ. Χαροφύλαξ*

3. Όλυμπος – Φορόκλι

Η εύκολη διαδρομή 3 δίνει τη δυνατότητα να επισκεφτεί κανείς την παραλία Φορόκλι η οποία είναι μια αναξιοποίητη και απομονωμένη παραλία που γοητεύει τους επισκέπτες καθώς μπορούν να απολαύσουν ανενόχλητοι το μπάνιο τους. Επίσης σε κοντινή απόσταση (βορειότερα) βρίσκεται και η παραλία Κάντρι, μια επίσης όμορφη και ήσυχη παραλία. Η διαδρομή ξεκινά από την Όλυμπο, το μήκος της είναι περίπου 5 χλμ. [(μονοπάτι – 3,3 χλμ., γ/δ – 930 μ., ασφαλτόδρομος (α/δ) – 900 μ.)] και μπορεί κανείς να τη διανύσει σε 2 ώρες.

Η βλάστηση κατά μήκος της είναι θαμνώδης αλλά σε μερικά σημεία η πεζοπορία γίνεται μέσα στο πυκνό πευκοδάσος της περιοχής. Έκτος της απόλαυσης του μπάνιου στη παραλία Φορόκλι, η διαδρομή 3 προσφέρει και μια εξαιρετική θέα προς τις ανατολικές πλαγιές της Β. Καρπάθου.

4. Όλυμπος – Διαφάνι

Το εξαιρετικής ομορφιάς χωριό Διαφάνι, που αποτελεί και το μοναδικό λιμάνι της Β. Καρπάθου, μπορεί κανείς να επισκεφτεί πεζοπορώντας κατά μήκος της διαδρομής 4. Η διαδρομή ξεκινά και αυτή από την Όλυμπο και μετά από 5 χλμ. και 2,5 ώρες πεζοπορίας καταλήγει στο Διαφάνι (υψομετρική διαβάθμιση: 250 μ. – 260 μ. – 0 μ.) Το μεγαλύτερο τμήμα της είναι μονοπάτι, λιθόκτιστο κυρίως, ωστόσο υπάρχουν μικρά τμήματα χωματόδρομου αλλά και ασφαλτοστρωμένου δρόμου (μονοπάτι – 4,5 χλμ., γ/δ – 90 μ., α/δ – 550μ.). Κατά μήκος της διαδρομής η βλάστηση είναι θαμνώδης έως πυκνή δενδρώδης (πευκοδάσος). Ενδιαφέροντα σημεία στη διαδρομή είναι οι δύο παλαιοί υδρόμυλοι που συναντά κανείς στο μέσο περίπου της απόστασης. Επίσης η πανοραμική θέα της Ολύμπου σε συνδυασμό με τον επιβλητικό όγκο του Προφήτη Ηλία κόβει την ανάσα. Τέλος, στο Διαφάνι εδρεύει και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης από το οποίο μπορεί κανείς να πάρει πληροφορίες και να γνωρίσει καλύτερα τη προστατευόμενη περιοχή της Β. Καρπάθου – Σαρίας.



*«Και αν τώρα που αναπαύεσαι στον ίσκιο μου καπνίσεις,
κοίταξε το τσιγάρο σου στο τέλος να το σβήσεις.»
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.*

5. Όλυμπος – Αυλώνα

Ο οικισμός της Αυλώνας βρίσκεται βόρεια της Ολύμπου και αποτελεί το τρίτο κατοικημένο χωριό της Β. Καρπάθου. Ήταν το κέντρο της αγροτικής ζωής της περιοχής όπου κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, το σύνολο του πληθυσμού της Ολύμπου και του Διαφανίου, εγκαθίσταντο εκεί και καλλιεργούσε την εύφορη γη της. Η διαδρομή 5 δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν τον οικισμό της Αυλώνας και να δουν από κοντά τους παραδοσιακούς «στάβλους» που χρησιμοποιούσαν οι ντόπιοι ως χώρο αποθήκευσης της σοδειάς αλλά και ως χώρο διαμονής τους.

Η διαδρομή ξεκινά από την Όλυμπο, το μήκος της είναι 4,7 χλμ. και ο χρόνος πεζοπορίας έως την Αυλώνα, περίπου 2 ώρες. Το μεγαλύτερο τμήμα της είναι λιθόκτιστο μονοπάτι και χωματόδρομος. Η υψομετρική διαβάθμιση κατά μήκος της είναι 260 μ. – 160 μ. – 350 μ. – 300 μ.



*Αυλώνα
Φωτ.: Β. Πακάκη*

6. Όλυμπος – Κορυφή Προφήτη Ηλία

Ο Προφήτης Ηλίας αποτελεί τον ορεινό όγκο αμφιθεατρικά του οποίου έχει κτιστεί η Όλυμπος. Η κορυφή του είναι το ψηλότερο σημείο της Β. Καρπάθου με υψόμετρο 719 μ. Το να προσεγγίζει κανείς τη κορυφή του Προφήτη Ηλία πεζοπορώντας δεν είναι δύσκολο. Το μονοπάτι της διαδρομής 6, μήκους 2 χλμ., δίνει τη δυνατότητα να επισκεφτεί κανείς τη κορυφή σε περίπου 1,5 ώρα πεζοπορίας από την Όλυμπο. Η πανοραμική θέα από την κορυφή του βουνού, προς όλες τις κατευθύνσεις, είναι αδιαμφισβήτητα μοναδική! Τέλος το ομώνυμο εκκλησάκι στη κορυφή αποτελεί ένα από τα γνωστότερα αξιοθέατα της περιοχής.



Προς Προφήτη Ηλία

6A. Κορυφή Προφήτη Ηλία – Όλυμπος

Η διαδρομή 6A αποτελεί ουσιαστικά την κάθοδο στην Όλυμπο από τη κορυφή του Προφήτη Ηλία αλλά από άλλη κατεύθυνση σε σχέση με την άνοδο (διαδρομή 6). Η διαδρομή 6A ξεκινά λίγο πριν την κορυφή του Προφήτη Ηλία και ενώνει τη βασική διαδρομή 6 με τη διαδρομή 3 (Όλυμπος – παραλία Φορόκλι). Το πλεονέκτημα της συγκεκριμένης διαδρομής είναι η πεζοπορία στις ανατολικές πλαγιές του Προφήτη Ηλία που προσφέρουν εξαιρετική θέα. Το μήκος της διαδρομής 6A είναι 3,4 χλμ. (μονοπάτι – 1,7 χλμ., γ/δ – 810 μ., α/δ – 900 μ.) και για να διανυθεί χρειάζεται περίπου 1,5 ώρα. Η βλάστηση σε όλο το μήκος της διαδρομής είναι χαμηλή θαμνώδης.

6B. Όλυμπος – Διασταύρωση διαδρομής 1 – Όλυμπος

Η διαδρομή 6B ξεκινάει από το χωριό της Ολύμπου και για το πρώτο χιλιόμετρο ταυτίζεται με την διαδρομή 3 και 7. Από εκεί κινείται νότια (στις ανατολικές πλαγιές του Προφήτη Ηλία), διασταυρώνει τη διαδρομή 6A και καταλήγει στη διαδρομή 1 κοντά στο εκκλησάκι του Αγ. Νικολάου. Από εκεί μέσω της διαδρομής 1 καταλήγει ο πεζοπόρος και πάλι στην Όλυμπο. Ουσιαστικά η διαδρομή 6B δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσει ο επισκέπτης την άγρια φυσική ομορφιά των ανατολικών και νοτιοανατολικών πλαγιών του Προφήτη Ηλία με αφετηρία όμως την Όλυμπο και όχι την κορυφή του βουνού όπως η διαδρομή 6A. Το μήκος της 6B είναι 7 περίπου χιλιόμετρα (μονοπάτι – 6,5 χλμ., α/δ – 550 μ.) και χρειάζονται 3 ώρες για να διανυθεί. Η υψομετρική διαβάθμισή της είναι: 260 μ. – 500 μ. – 470 μ. – 260 μ.



Αγ. Κωνσταντίνος

7. Όλυμπος – Διάσελο Αγ. Κωνσταντίνου

Η διαδρομή 7 αποτελεί το πρώτο τμήμα δύο διαφορετικών διαδρομών (7A & 7B) που καταλήγουν όμως στο ίδιο σημείο, το Διαφάνι. Οι διαδρομές αυτές αποτελούν μια εναλλακτική πρόταση της συνηθισμένης διαδρομής Όλυμπος – Διαφάνι (διαδρομή 4). Η διαδρομή 7 ξεκινά από την Όλυμπο και καταλήγει, με μεγάλη ευκολία, στο διάσελο του Αγ. Κωνσταντίνου, στο σημείο δηλαδή που ξεκινούν οι δύο επόμενες διαδρομές (7A & 7B). Το μήκος της είναι 2,3 χλμ. (μονοπάτι – 850 μ., χ/δ – 570 μ., α/δ – 900μ.) και ο χρόνος πεζοπορίας για να διανυθεί, 1 ώρα. Αν και το πρώτο τμήμα της διαδρομής δεν προσφέρει κάτι καινούργιο στον πεζοπόρο, εντούτοις παρουσιάζει εξαιρετική θέα η οποία κρατά το ενδιαφέρον αμείωτο.

7Α. Διάσελο Αγ. Κωνσταντίνου – Διαφάνι

Η διαδρομή 7Α, ξεκινά από το διάσελο του Αγ. Κωνσταντίνου, κατηφορίζει απότομα προς τη θάλασσα και καταλήγει στο Διαφάνι. Το πλεονέκτημα της συγκεκριμένης διαδρομής είναι ότι η πεζοπορία γίνεται δίπλα σχεδόν στη θάλασσα και παρουσιάζει μοναδική θέα. Το μήκος της είναι 4,5 χλμ. (μονοπάτι – 3,8 χλμ., χ/δ – 670μ.) και η διάρκεια για να τη διανύσει κανείς πεζοπορώντας, 1,5 ώρα. Η υψομετρική διαβάθμισή της είναι: 300μ. – 0μ. – 30μ. – 0μ.

7B. Διάσελο Αγ. Κωνσταντίνου – Διαφάνι

Η διαδρομή 7B ξεκινάει από το διάσελο του Αγ. Κωνσταντίνου και διαφοροποιείται από την προηγούμενη αμέσως, καθώς συνεχίζει βόρεια προς το πανέμορφο εκκλησάκι του Αγ. Κωνσταντίνου που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το διάσελο. Στη συνέχεια ο πεζοπόρος περπατάει δίπλα στο ρέμα μέχρι να φτάσει λίγο έξω από το Διαφάνι όπου διασταυρώνεται με τη διαδρομή 4. Η πεζοπορία στη συγκεκριμένη διαδρομή παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς περπατά κανείς πάνω σε παλιό πετρόκτιστο μονοπάτι το οποίο διασώζεται μέχρι σήμερα σε συνδυασμό με την εξαιρετική θέα στο πέλαγος. Το μήκος της 7B είναι 3 χλμ. (μονοπάτι) και χρειάζεται 1 ώρα για να διανυθεί. Η υψομετρική διαβάθμιση είναι: 300μ. – 40μ.

8. Αυλώνα – Τρίστομο

Ο κόλπος του Τριστόμου αποτελεί ίσως την ομορφότερη περιοχή της Β. Καρπάθου παρουσιάζει εξαιρετικό φυσικό τοπίο και μία από τις σημαντικότερες οικολογικά, της προστατευόμενης περιοχής. Ο κόλπος και η ευρύτερη περιοχή του, φιλοξενεί τα περισσότερα σπάνια και ενδημικά είδη χλωρίδας (π.χ. τη Σιληνή του Χόλτμαν – *Silene holzmannii*, την Αριστολόχια την κριτική – *Aristolochia cretica* κ.ά.) καθώς και πολλά είδη πουλιών, σπάνια και απειλούμενα (Σπιζαετός – *Hieraaetus fasciatus*, Μαυροπετρίτης – *Falco eleonorae* κ.ά.).

Η διαδρομή 8 αποτελεί την πιο συνηθισμένη διαδρομή για αυτούς που θέλουν να επισκεφτούν τον κόλπο του Τριστόμου. Ξεκινά από την Αυλώνα και καταλήγει στο Τρίστομο μετά από 8,4 χλμ. (μονοπάτι – 7,6 χλμ., χ/δ – 840μ.) και περίπου 3,5 ωρών πεζοπορίας. Στο μεγαλύτερο μέρος του μονοπατιού σώζεται το παλιό πετρόκτριστο καλντερίμι κάνοντας την πεζοπορία περισσότερο ενδιαφέρουσα. Η υψομετρική διαβάθμιση της διαδρομής 8 είναι: 280 μ. – 420 μ. – 0 μ. Άλλα ενδιαφέροντα σημεία, εκτός του φυσικού τοπίου, είναι το εκκλησάκι του Αγ. Νικολάου στο Τρίστομο καθώς και ο παραδοσιακός, παραθαλάσσιος, οικισμός ο οποίος είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένος.

9. Αυλώνα – Αρχαία Βρουκούντα

Η συγκεκριμένη διαδρομή δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες – πεζοπόρους της περιοχής να γνωρίσουν έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Καρπάθου, την Αρχαία πόλη Βρουκούντα. Στην Βρουκούντα, όπως ονομάζεται στις μέρες μας, σώζονται δεκάδες λαξευτοί τάφοι, ερείπια τειχών και οχυρώσεων τις Ελληνιστικής περιόδου που δίνουν στην περιοχή τεράστια αρχαιολογική αξία.

Η διαδρομή 9 ξεκινά από τον οικισμό της Αυλώνας και χρειάζεται κανείς να διασχίσει 4,3 χλμ. (μονοπάτι – 3,6 χλμ., χ/δ – 560 μ.) και περίπου 1,5 ώρα για να φτάσει στη Βρουκούντα. Η υψομετρική διαβάθμισή της είναι: 300 μ. – 20 μ. Στο μεγαλύτερο τμήμα του μονοπατιού σώζεται το παλιό πετρόκτιστο καλντερίμι το οποίο προσδίδει περισσότερο ενδιαφέρον στον πεζοπόρο. Στα σημαντικά αξιοθέατα της περιοχής της Αρχαίας Βρουκούντας είναι και το εκκλησάκι του Άη Γιάννη, το οποίο είναι κατασκευασμένο μέσα στη φυσική σπηλιά ενός τεράστιου βράχου.



Αυλώνα
Φωτ.:Χ. Κονταξή



*Αρχαία Βρυκούντα
Φωτ.:Α. Δελιγιάννη*

10. Αυλώνα – Διαφάνι (Μέσω παραλίας Βανάντας)

Η διαδρομή 10 αλλά και η επόμενη, 10Α, ενώνουν τον οικισμό της Αυλώνας με το Διαφάνι. Και οι δύο διαδρομές μπορούν να ενταχθούν σε μια μεγαλύτερη κυκλική διαδρομή, η οποία ξεκινά από την Όλυμπο με κατεύθυνση την Αυλώνα (διαδρομή 5), από εκεί συνεχίζει στο Διαφάνι (διαδρομή 10 & 10Α) και καταλήγει πάλι στην Όλυμπο (διαδρομή 4). Επίσης μπορούν να δημιουργήσουν και μία μικρότερη κυκλική διαδρομή για αυτούς που θέλουν από το Διαφάνι, να επισκεφτούν την Αυλώνα και να επιστρέψουν από άλλη διαδρομή. Το πλεονέκτημα της διαδρομής 10 έναντι της 10Α είναι ότι περνάει από την παραλία Βανάντα, μια από τις γνωστότερες παραλίες της Β. Καρπάθου που διατηρεί εντούτοις τη φυσική της ομορφιά, όπου μπορεί κανείς να απολαύσει το μπάνιο του. Το μήκος της διαδρομής 10 είναι 5,8 χλμ. (μονοπάτι – 4 χλμ., χ/δ – 1,5 χλμ., α/δ – 350 μ.) και απαιτούνται περίπου 2 ώρες για να διανυθεί. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το πευκόφυτο τμήμα της διαδρομής, λίγο πριν τη Βανάντα καθώς και το παραδοσιακό εκκλησάκι του Αϊ Γιάννη. Η θέα επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής είναι μαγευτική.



Διακόφι

10Α. Αυλώνα – Διαφάνι

Η διαδρομή 10Α είναι μικρότερη και συντομότερη από τη 10 και χρησιμοποιεί αρχικά το παλιό πετρόκτιστο καλντερίμι, που ένωνε παλιότερα το Διαφάνι με την Αυλώνα, που σώζεται μέχρι τις μέρες μας. Το μήκος της διαδρομής είναι 4 χλμ. (μονοπάτι – 2 χλμ., χ/δ – 2 χλμ.) και η διάρκειά της, πεζοπορώντας, 1,5 ώρες. Η υψομετρική διαβάθμιση κατά μήκος της είναι: 300 μ. – 0 μ. Έκτος της πεζοπορίας σε παλιό πετρόκτιστο καλντερίμι, η διαδρομή 10Α προσφέρει και εξαιρετική θέα.



Τρίστομο

11. Διαφάνι – Δίαυλος Σαρίας – Τρίστομο

Η διαδρομή 11 θεωρείται από πολλούς ως η πιο εντυπωσιακή και δυσκολότερη διαδρομή της Β. Καρπάθου καθώς διασχίζει τις ανατολικές απόκρημνες πλαγιές βόρεια του Διαφανίου. Το θέαμα που αντικρίζει κανείς είναι μοναδικό και σίγουρα θα μείνει χαραγμένο στη μνήμη όλων όσων θα διασχίσουν τη συγκεκριμένη διαδρομή.

Ξεκινά από το Διαφάνι με κατεύθυνση βόρεια, και κινουμένη κατά μήκος των ανατολικών ακτών φτάνει στον Δίαυλο Σαρίας και από εκεί στο Τρίστομο. Το μήκος της διαδρομής 11 είναι 13 χλμ. (μονοπάτι – 10 χλμ., χωματόδρομος – 3 χλμ.) και ο χρόνος που χρειάζεται για να τη διανύσει κανείς, 5,5 ώρες. Η υψομετρική διαβάθμισή της είναι: 0 μ. – 30 μ. – 260 μ. – 0μ. Έκτος του εξαιρετικού φυσικού τοπίου που προσφέρει, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα παραδοσιακά εκκλησάκια που μπορεί κανείς να επισκεφτεί, όπως αυτό της Αγ. Αικατερίνης στον Δίαυλο Σαρίας και του Αγ. Νικολάου στο Τρίστομο καθώς και η πετρόκτιστη σκάλα (καλντερίμι) με την τοπική ονομασία «Ξυλόσκαλα».



Περιοχή «Παλάτια» Σαρίας

12. Διάσχιση νήσου Σαρίας

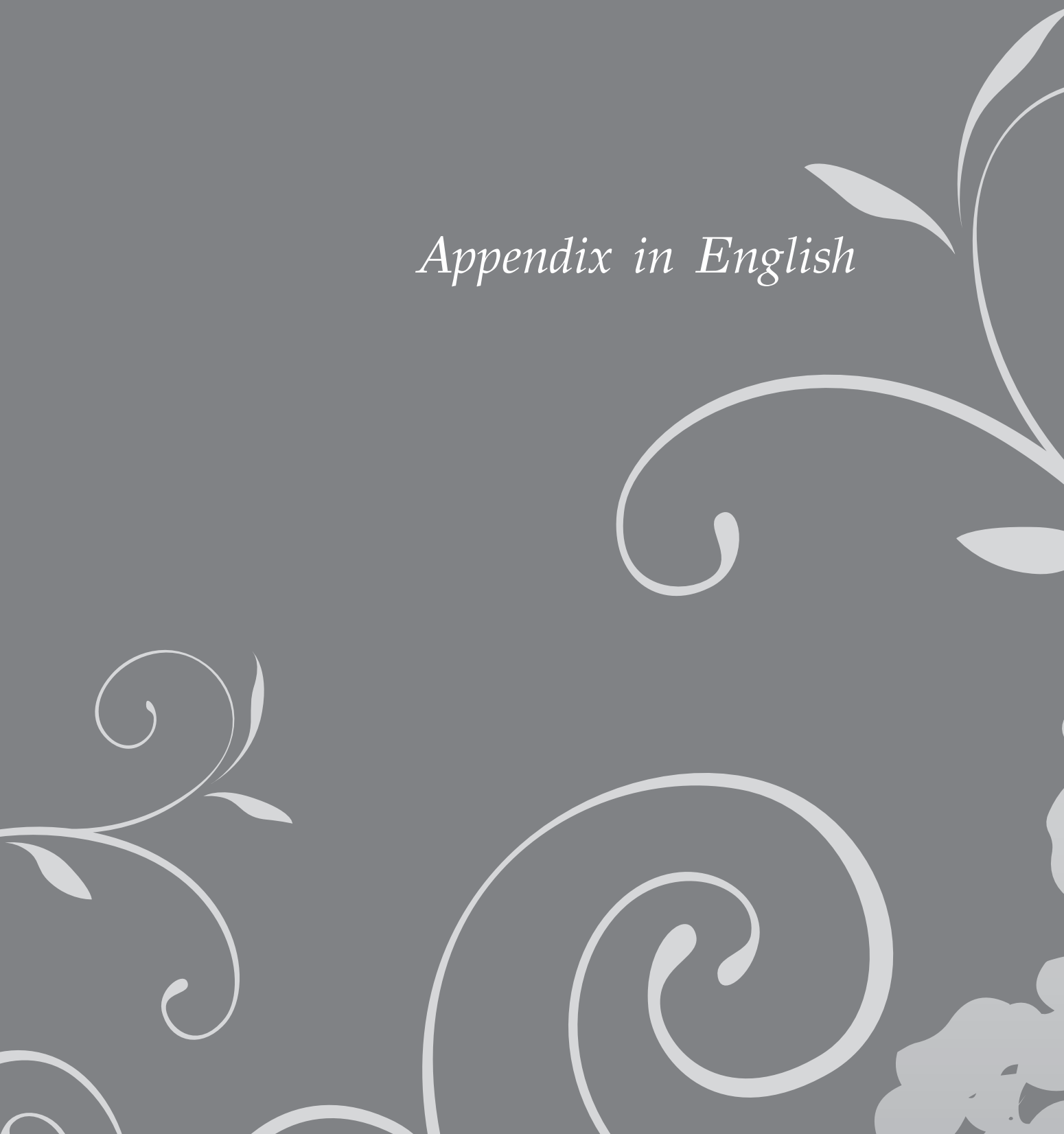
Η Σαρία, η ακατοίκητη νήσος Βόρεια της Καρπάθου, αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες οικολογικά περιοχές και ίσως τον πυρήνα της προστατευόμενης περιοχής της Β. Καρπάθου – Σαρίας. Φιλοξενεί πολλά από τα σπάνια και ενδημικά είδη χλωρίδας, καθώς και τα περισσότερα από τα απειλούμενα και σπάνια είδη ορνιθοπανίδας, κυρίως αρπακτικά. Για το λόγο αυτό η Σαρία έχει χαρακτηριστεί ως «Σημαντική περιοχή για τα πουλιά της Ευρώπης». Εκτός της οικολογικής αξίας η Σαρία χαρακτηρίζεται και για την αρχαιολογική της αξία.

Μπορεί κανείς να επισκεφτεί το εκκλησάκι της Αγ. Σοφίας κοντά στον οικισμό του Άργους, περιμετρικά της οποίας βρίσκονται διάσπαρτοι αρχαίοι κίονες αλλά και απομεινάρια αρχαίου ιερού καθώς και παλαιοχριστιανικής Βασιλικής του 5^{ου} – 6^{ου} αιώνα, τον παλιό οικισμό του Άργους με τα δεκάδες αγροτόσπιτα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και ομορφιάς και τον αρχαιολογικό χώρο των Παλατιών που αποτελεί τη θέση της αρχαίας πόλης «Νίσυρος». Τέλος, μπορεί κανείς να επισκεφτεί τις εξαιρετικές παραλίες του νησιού, όπως την παραλία Παλάτια και λίγο βορειότερα την παραλία Αλιμούντα.

Ο μόνος τρόπος να γνωρίσει ο επισκέπτης αυτή την πραγματικά ανέγγιχτη, σχεδόν παρθένα, περιοχή της Σαρίας, είναι πεζοπορώντας αφού δεν διαθέτει καθόλου οδικό δίκτυο. Η διαδρομή 12 δίνει τη δυνατότητα στον πεζοπόρο να διασχίσει όλο το νησί (ανατολικές ακτές) καθώς ξεκινά από τον Δίαυλο και καταλήγει στην τοποθεσία – παραλία Παλάτια στα βόρεια. Το μήκος της διαδρομής είναι 8 χλμ. (μονοπάτι) ενώ χρειάζονται περίπου 3 ώρες πεζοπορίας για να διανυθεί. Η βλάστηση κατά μήκος της διαδρομής 12 αποτελείται από το χαρακτηριστικό τύπο βλάστησης όλης της περιοχής, δηλαδή τους χαμηλούς θάμνους – φρύγανα, ωστόσο υπάρχουν και μερικά πευκόφυτα τμήματα. Η υψομετρική διαβάθμισή της είναι: 0μ. – 230μ. – 0μ.



Appendix in English





Ecodevelopment Region of Karpathos Saria

The area includes the north part of Karpathos with the island Saria and includes the traditional villages of Olymbos, Avlona, Tristomo and the coastal village of Diafani with its harbor. The two islands are separated by a narrow sea lane, the Saria strait. The area has become part of the NATURA 2000 Network as one of the most important ecological regions of Europe under the code GR4210003.

The area is declared protected under the name “Ecodevelopment Region of North Karpathos – Saria” and a Management Agency is established.

The north region of Karpathos–Saria is exceptionally mountainous, the highest peak of North Karpathos is “Prophet Elias”, 719 m, and of Saria is “Pachi Vouno”, 631 m, there are streams, rocky, steep coasts and screes. The intense relief of the region, with the large gradients, in combination with the strong winds and the low water availability play an important role to the form of vegetation in the area.

Although the dominant vegetation is the brushwood, on the east of North Karpathos, as well as on the east and south of Saria, wooded areas of pine-trees (*Pinus brutia*) are also found.



Photo.: Ch. Kontaxi

Significance of the Protected Area

- It is the habitat of one of the largest populations of the number one endangered marine mammal of Europe, the Mediterranean seal, *Monachus monachus*.
- Northern Karpathos and Saria island have been declared Important Bird Areas of Europe according to the Directive 79/409/EEC.
- The biodiversity of the region is significant and includes numerous rare endemic species of plants and animals which are protected by international conventions and the Greek legislation.
- The Gulf of Tristomo, at the north end of Karpathos, is considered the most significant breeding sea area of South Aegean Sea. On the hard substrate of the seabed a large population of the bivalve *Arca noae* (common name Noah's Arc) is found, whereas the inner muddy substrate shelters the largest population of the bivalve *Pinna nobilis* (common name Pina).
- The geomorphology with the screes, the cliffs and the rocky coasts is typical of the Aegean region and of particular aesthetic value.
- Moreover, it is an area of great archeological and cultural importance.



Palatia Saria



Pelekitos Aros



Aolona
Photo.: V. Pakaki

The Management Agency

The Management Agency of Karpathos–Saria was found in 2002. Its effective action started in March 2007 when the appropriate scientific and assistant personnel were appointed there. The offices and the educational centre operate in Diafani village. Activities included in the responsibilities of the Management Agency are the following:

- The protection of the habitats and the population of the Mediterranean seal, *Monachus monachus*.
- The protection of the habitats, of the coastal and marine habitats of Mediterranean and European interest, as well as of the fishery resources and the marine ecosystem.
- The planning of operational policies for the environment and the awareness of the users and general public.
- The environmental education of schools and youth.
- The preservation of all the important features of the natural and the cultural environment of the area.



Olympos Windmills

Ecotouristic Destination

The hiking route network in the area is extensive, giving the opportunity to the visitors to get to know the beauties of this rare biotope up close. The suggested hiking trails are the following:

- 1. Spoa – Olymbos (path, 16 km).***
- 2. Olymbos – Pei – Olymbos (path, 13 km).***
- 3. Olymbos – Forokli beach (path, 5 km).***
- 4. Olymbos – Diafani (path, 5 km).***
- 5. Olymbos – Avlona (path, 5 km).***
- 6. Olymbos – Prophet Elias peak (path, 2 km).***
- 7. Olymbos – Agios Constantinos – Diafani (path – dirt road, 7 km).***
- 8. Avlona – Tristomo bay (path – 8,5 km).***
- 9. Avlona – ancient Vroukouda (path, 4 km).***
- 10. Avlona – Vanada beach – Diafani (path, 6 km).***
- 11. Diafani – Saria channel – Tristomo (path – dirt road, 13 km).***
- 12. Crossing of Saria Island (path, 8 km).***



*Έγχρωμο
Παράρτημα*





Παιώνια η κλούτζια (Paeonia clusii ssp. clusii)
Φωτ.: Β. Παπάκη



Καμπανούλα της Καρπάθου (Campanula carpatha)
Φωτ.: Γ. Πρεάρης



Καμπανούλα της Καρπάθου (Campanula carpatha)
Φωτ.: Β. Παλάκη



Καμπανούλα η πινάτσιος (Campanula pinatzi)
Φωτ.: Β. Παχάκη



Lomelosia variifolia
Φωτ.: Γ. Περάρης



Σιληνή του Χόλτσμαν (Silene holzmannii)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Κρεπής η φράζειος (Crepis fraasii)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Αριστολοχία η κρητική (*Aristolochia cretica*)
Φωτ.: Β. Πακάκη



Δρακοντιά ή τουρκομαχάρα (*Dracunculus vulgaris*)
Φωτ.: Β. Παχάκη



Όφρυς η αιγαιακή (*Ophrys aegaea*)
Φωτ.: C.A.J.Kreutz



Όρχις ο ιερός (Orchis sancta)
Φωτ.: αρχείο Agenda



Centaurea raphanina
Φωτ: T. Raus



Καρλίνα η τραγακανθόφυλλη (Carlina tragacanthifolia)
Φωτ.: T. Raus



Ευφόρβια η δεινδρώδης
(*Euphorbia dendroidea*)
Φωτ.: Γ. Πρεάρης



Ευφόρβια η ακανθόθαμνος ή γαλαστοιβή
(*Euphorbia acanthothamnus*)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Αστοιβή (Sarcopoterium spinosum)
Φωτ.: Β. Παχάκη



Θυμάρι (*Coridothymus capitatus*)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Σχινός (*Pistacia lentiscus*)
Φωτ.: Γ. Ποσάρης



Τραχεία πεύκη (Pinus brutia)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Μεσογειακή φώκια (Monachus monachus)
Φωτ.: ΜΟπ/ Β. Παράβας



Φωκάκι *Monachus monachus*
Φωτ.: ΜΟπ/ Π. Δενδρινός



Καλόγνωμη (Arca noae)
Φωτ.: M. Violante





Πίνα (Pina nobilis)
Φωτ.: Αρχείο Agenda



Νυχτερίδα (Myotis blythii)
Φωτ.: Αρχείο Agenda



Πεπλόγλαυκα (*Tyto alba*)
Φωτ.: St. Brace



Βάτραχος (Pelophylax cerigensis)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Σαλαμάνδρα (*Lyciasalamandra helverseni*)
Φωτ.: Δ. Πουρσανίδης



Αβλέφαρος (*Ablepharus kitaibelii*)
Φωτ.: R. Pelleg



Αβλεφαρόσαυρα (Ophisops elegans)
Φωτ.: Κ. Kapustin



Κασίριδα (Cyrtopodion kotschy)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Νερόφιδο (Natrix natrix)
Φωτ.: Γ. Προάσης



Αιγαιόγλαρος (Larus audouinii)
Φωτ.:Ο. Tausch



Θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax aristotelis*)
Φωτ.: Γ. Πρεζάρης



Νησιώτικη πέρδικα (Alectoris chukar)
Φωτ.: αρχείο Agenda



Πετρίτης (*Falco peregrinus*)
Φωτ.: T. Shears



Μαυροπετρίτης (Falco eleonorae)
Φωτ.: αρχείο Φ.Δ.Κ.Σ.



Σπιζαετός (*Hieraaetus fasciatus*)



Ακρ. Παρασπόρι

Αγ. Σοφία

Αργός

Ν. ΣΑΡΙΑ

Παχύ Βουνο

531

Αγ. Παντελεήμων

Αγ. Στυριδών

Αγ. Αικατερίνη

Διαυλος Σαριός

Τρίστομο

Αγ. Ιωάννης

Αρχαία

Βρεχούττα

Γραία

Ορειάκι

Αγ. Γεώργιος

712

Αυλώνα

Καράφι

589

Αγ. Μονή

Όλυμπος

Π. Φύσες

Αγ. Κωνσταντίνος

7A

Π. Ευγώνυρος

Προφ. Ηλίας

Μον. Παναγίας

719

Αγ. Μαρίνα

Πέι

Αγ. Κωνσταντίνος

7A

Αγ. Νικόλαος

7B

Π. Νάτι

Π. Αγ. Μηνά

Π. Λάλο

Π. Αγωνιστία

Π. Λημίρι

Αγρίλιοι

531

Αγ. Ειρήνη

Π. Αγ. Ειρήνη

Ζωοδ. Πηγή

Σπόα



